

**MATERIALS
OF THE XIII INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND
PRACTICAL CONFERENCE**

**FUNDAMENTAL AND APPLIED
SCIENCE - 2017**

Volume 5

October 30 - November 7 , 2017

**SHEFFIELD
SCIENCE AND EDUCATION LTD
2017**

SCIENCE AND EDUCATION LTD
Registered in ENGLAND & WALES Registered Number: 08878342
OFFICE 1, VELOCITY TOWER, 10 ST. MARY'S GATE,
SHEFFIELD, S YORKSHIRE, ENGLAND, S1 4LR

Materials of the
XIII International scientific and practical Conference
« Fundamental and applied science - 2017 », Volume 5 :. Sheffield. Science
and education LTD -96 p.

Editor: Michael Wilson
Manager: William Jones
Technical worker: Daniel Brown

Date signed for printing ,
For students, research workers.
Price 3 euro

ISBN 978-966-8736-05-6

© Authors , 2017

© SCIENCE AND EDUCATION LTD, 2017

PEDAGOGICAL SCIENCES

Problems of training of specialists

Мадалимова Жанар
№159 мектеп-гимназиясы
aibosha@mail.ru

ТҮПНҰСҚА МӘТІНІНДЕГІ МЕТАФОРАЛЫҚ АУЫСУЛАРДЫҢ КОГНИТИВТІК ЖОЛДАРЫ

Метафора қазіргі тіл саласында бұрынғы заманмен салыстырғанда күрделі және маңызды құбылыстардың бірі болып саналады. Қазіргі таңда халықаралық қатынастың өркендеу уақытында, адамзат тарихының дамыған дәуірінде салыстырмалы және салғастырмалы тіл білімі негізгі мәселе болып отыр. Көптеген ғалымдардың пайымдауынша, метафора – лексикадағы өзінің көркемдік ерекшеліктеріне бай, аудармада уәжділік пен ерекше тәсілдерді қажет ететін көркемдеуіш құрал. Ол көркем мәтіннің адресатқа әсер ету қызметі жағынан қарастырылып келді. Ал кейінгі уақытта тілтанушы ғалымдар метафораның тілдік сипатына көңіл аудара бастады. Метафора тілдің сөзжасамдық, лексикалық сұранысын өтеуші құрал екендігі ескеріле басталды. Шынайы өмірдегі нысандарды атауда метафора ерекше рөл атқарады, оның белгісі күнделікті қолданып жатқан дәстүрлі метафоралардан байқауымызға болады. Метафора тілдік таңбалардың жасалуындағы адамзат баласының танымы, дүниені қабылдауы және оны тілде бейнеленуінде ерекше маңызды қызмет атқарады. Сол себептен когнитивтік мәселелерді қарастыруға түрткі болды. Көркем мәтіндік аудармада метафора және метафоралық сөз тіркестері өте жиі кездеседі, олар жаңа образдар жасауға көмектеседі. Себебі, көркем шығарманың басты қарауы ол «екі нысанды салыстыру, жанастырып-жақындату негізінде астарлы тың мағына» беру. Метафора арқылы адамның ойлау дүниесінде күтпеген, батыл ассоциациялар жасалады да, шығарма тілі өзінің көркемдік деңгейінің жоғарылығымен оқырманың баурап алады.

Метафоралық мағыналарды презентациялаудың поэтикалық тәсілі болып табылатын генитивтік құрылымдар түрі жағынан ықшам, әрі толық мазмұнды келеді. Предикаттан метафоралық аталымның айырмашылығы генитивтік құрылымдар предикаттық белгілердің бірі арқылы нысанды сипаттайды. Олардың сөйлемдегі функционалды рөлі адресаттың назарын тілде сөйлеушінің санасында бекіген айқын контрастивтік мағынадағы құрылымдарға назар аударту болып табылады.

Түпнұсқа мәтіндегі метафоралық ауысудың тілдік механизмі түрліше. Метафоралық ауысу: 1) нысанды атауда: "the house was an oven when the air conditioner broke in July – үйді қатты ыстыққа теңеген кезі; the house was a white elephant – үй қажетсіз сыйлық еді; 2) предикат қызметіндегі зат есімде: Thomas is an industrious beaver, devising intricate plans for the treehouse and fashioning the wooden pieces – Томас ол ағаш үйге қатысты қызықты жоспарлары бар және ағаш бөліктерін жапсыратын еңбек сүйгіш құндыз; he had become almost a myth – ол мүлдем миф болып қалды; 3) етістік пен предикат қызметіндегі етістік формаларында: the man fell under her spell – ер жігіттің ұнатып қалуы; by deserting his wife and child – әйелі мен баласын тастау; 4) сын есім мен үстеулерді қолдануда: heated argument – қызу қанды пікірталас; cold grey eyes – суық сұр көздер; the spidery fingers of her hands – оның қолдарының ұқыпсыз саусақтары; 5) генитивті тіркестерде: the straw of the water – судың сабаны; the eyes of the flowers – гүлдің көздері; crown of red-gold hair – сары, алтын түстес шаштардың тәжісі; 6) адвербиалды құрылымдарда: he ran musically – ол әуенді жүгірді; 7) салыстырмалы құрылымдарда: a film like a bird was beginning to come, followed her – фильм оған құстай көріне бастады; 8) тұрақты фразеологиялық тіркестерде.

Метафоралық мағыналардың түрлі реңктерін жүзеге асыруға арналған. Метафоралық ауысулардың өнімді түрі болып атрибуттық немесе адвербиалды атрибуттық метафоралар. Көркем мәтінде атрибуттық метафоралар идеологиялық статуска ие болады және шығарманың басты кейіпкерлерін субъективті-авторлық тұрғыда сипаттайды. Бұл жағдайда коннотативті реңк басым болады. Метафоралық тіркестердің ішінде жиі қолданылатын атрибуттық сөз тіркестер тобы. Атрибуттық құрылымның тобын көсемше, есімшелі сөз тіркестері, субстантивтік сөз тіркестері жатады. Соңғы атрибуттық құрылым тобының ерекшелігі шынайы болмыс нысанына бағыттайды, ал атрибуттық мағынадағы лексема метафоралы түрде қолданылады.

Когнитивтік талдау сөздің танымдық табиғатын таныту барысында «компоненттік талдау», «семантикалық талдау» әдістерімен ғылыми әдістемелік байланысқа түседі. Компоненттік талдау әдісі- мағыналы тіл бірліктерінің мазмұндық жағын зерттеу әдісі. Бұл талдау әдісі мағынаның ең кіші семантикалық бөлшектерін ажырату. Ол әрбір тіл бірлігінің мағынасы семантикалық белгілерден яғни семалардан тұратыны, тілдің сөздік құрамы шағын семантикалық белгілердің көмегімен анықталуы мүмкін деген ғылыми болжамға негізделген. Компоненттік талдау әдісі алғашында XXғ.50 жылдары анықтала бастады,және ол лексиканы зерттеуде әр түрлі тілдердегі лексикалық бірліктердің шағын тобын сипаттау үшін пайдаланылған. Компоненттік талдау әдісі тіл туралы жүйелі-парадигмалық түсініктермен, тығыз байланысты.

Сөздердің сөйлеу кезіндегі қызметіне байланысты компоненттік талдау әдісін синтагматикада қолдануда бірқатар заңдылық бар. Осылардың негізінде сөз тіркесінде сөздерді дұрыс қолдану ережелері қалыптасады. Мысалы, олар сөздердің сұрыпталу шегін анықтау (Дж.Кац, Дж.Фодор), лексикалық мағыналарды білдіру (Ю.Д.Апресян), семантикалық келістіру (В.Г.Гак) т.б.

Когнитивтік талдау ойдың өрелігімен, рухани білімнің қуаттылығын қажет етеді және жаңа ақпараттар арқылы үнемі өзгеріске түсіп отыратын «ішкі әлемнің» үлгісін жасауға жәрдемдеседі, сонымен қатар, оның адамдар арасындағы қарым-қатынастарындағы келісімдер мен қарама-қайшылықтарды анықтауда таптырмайтын әдіс болып табылады.

Шарлотта Бронтенің «Jane Eyre» романындағы танымның бір түрі болып саналатын метафораларды танымдық тұрғыда талдаудың негізінде олардың табиғатымен танысуға болады [98]. Метафоралық тіркестердің құрылымдық-семантикалық сараптамасы денотаттарды зерттеу шеңберінде жүргізіледі.Көптеген ғалымдардың пайымдауынша, тілдегі метафоралық ауысулар нақты заңдылыққа бағынады. Жазушы дүниені ерекше байқағыштығы мен өте күшті сезімталдығын, сол сезген, байқаған, көрген дүниесін сөзбен суреттеп жеткізу қабілеттерінің күштілігін танытады. Белгілі бір ұғымды түсіндірудегі қолданған сөз айшықтарынан оның дүниеге деген көзқарасын байқауға болады. Жазушыға тән ерекшелік-абстрактілі ұғымдарды ой елегінен өткізіп метафоралар арқылы бейнелеп жеткізеді.Тілді танымдық тұрғыдан зерттеу мәселесі көптеген ғылыми сала әдістерінің кешенді гармониясымен және ойлау, ой түю, қабылдау, түйсіну, қорытындылау, тану, танымдық талдау тәрізді

деректі-дерексіздік құбылыстарды нақтыландыру әдісі тұрғысынан қарастырылады.

Ш.Бронтенің «Jane Eyre» романындағы табиғатқа, әртүрлі кейіпкерлерге және салыстырмалы құрылымдарға негізделген метафоралардың аудармаларына танымдық талдау жасап көрелік.

Мысалы: I could not see into the interior; and both my eyes and spirit seemed drawn from the gloomy house--from the grey-hollow filled with rayless cells, as it appeared to me--to that sky expanded before me,--*a blue sea absolved from taint of cloud*; the moon ascending it in solemn march; for those trembling stars that followed her course; they made my heart tremble, my veins glow when I viewed them.

Sky was a blue sea absolved from taint of cloud – аспан ешқандай бұлттары жоқ, тазартылған көк теңіз болатын. Автор аспанның каншалықты ашық екенін оқырманға жеткізу үшін аталған метафораны қолданған. Когнитивтік метафораның айқын мысалы, зат→физикалық әлем бағытында жүргізілген метафоралық ауысу үлгісі предикат қызметіндегі етістік арқылы жүзеге асып тұр. Негіз-фрейм «taint-індет» жаңа мағына қолданылып, табиғат құбылысына байланысты мақсат-фреймге ауысып, ұғымды вербалдайды. Мақсат фреймге бұлттардың болмағаны арқылы аспанның ашық екенін білдіргісі келген. Бұл ауысуда мақсат-фреймнің ұяшығы жаңа ақпаратпен толықты. Көбінесе індет сөзі аурумен байланысты қолданғандықтан, бұл тіркесті ешқандай бұлттары жоқ деген мағынада түсіндіріліп тұр.

I could not see into the interior; and both my eyes and spirit seemed drawn from the gloomy house--from the grey-hollow filled with rayless cells, as it appeared to me--to that sky expanded before me,--*a blue sea absolved from taint of cloud*; the moon ascending it in solemn march; for those *trembling stars* that followed her course; they made my heart tremble, my veins glow when I viewed them.

Trembling stars made my heart tremble – дірілдеген жұлдыздар менің жүргімнің мазасын кетірді. Когнитивті метафора, физикалық әлем→психикалық әлем үлгісі бойынша жасалған метафоралық ауысу предикат қызметіндегі зат есім арқылы жасалып тұр. Автор «tremble-дірілдеген» деген сөзді қолдану арқылы оқыrmанды өзіне қарату үшін қолданған. Негізгі фрейм «trembling stars» арқылы Джен Эйрдің жүрегінің дірілдегенін, яғни қыздың сенімсіздігін білдіргісі келген.

Whether is it better, I ask, to be a slave in a fool's paradise at Marseilles-- fevered with delusive bliss one hour- -suffocating with the bitterest tears of remorse and shame the next- -or to be a village-schoolmistress, free and honest, in a breezy mountain nook in the healthy *heart of England*?

Heart of England - Англияның жүрегі. Когнитивтік метафора затты атауға негізделген. Зат→физикалық әлем үлгісі бойынша жасалған метафоралық ауысу. Мұндағы зат есім «heart - жүрек» жаңа мағынада қолданылып «орталық» деген мағына жасап тұр. Негіз-фрейм- «жүрек» мақсат-фрейм «орталық» сөзіне ауысты. Мақсат-фреймге жүрекпен байланысты ақпарат жаңғыртылып, Англияның басты, маңызды, орталық қала екенін сипаттау үшін қолданылған. Когнитивтік концептуалды деривация үдерісі орын алған. «Heart - жүрек» зат есімі мағынаны вербалдайды.

Метафора - тілді, мәдениетті, ғылым мен өмірді, бүкіл әлемді бір жерге тоғыстырады. Танымның әмбебаптығы болып табылады, әлемді метафора арқылы бейнелеуді қазіргі психологтар адамның мәдениетіне сәйкес, адамның шығу тарихымен байланыстырады. Ал, адамзат аударма арқылы араласып-құраласады. Біз өмір сүріп жатқан әлемнің іштей белгілі бір жүйеге құрылғандығы, адам тіршілігінің кез келген қимыл-қарекеті өзінше шағын жүйе екендігі, онсыз әлемнің тұтас жүйесі жасалмайтындығы белгілі. Адамзат тілдерінің арасында да коммуникацияның өз жүйесі, яғни трансляторы болуы керек. Тілдер арасындағы осындай байланыстырушы жүйенің ең қарапайым шешімі – аударма. Бұл тұрғыдан қарағанда аударма адамзатты біріктіріп тұрған факторлардың бірі деуге де болады.

Метафораларды, олардың құрылымы мен мәтіндегі қызметтерін танымдық тұрғыда саралау- шығарманы тереңірек түсінуге мүмкіндік береді. Қаламгер туындыларындағы метафоралық қолданыстар жаңа ұғымдарға атау береді, әрі тілді байытады, сонымен қатар тілдік үнемдеуді жүзеге асыра отырып, берілген ойды нәрлендіреді.

Пошукач О. Матвійчук-Юдіна

Національний авіаційний університет, Україна

МЕТОДИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ІТ- ФАХІВЦІВ ВІДПОВІДНО ДО ПОТРЕБ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ

Вступ

Сучасне суспільство прагне високого рівня системи вищої освіти в ІТ галузі, оскільки сьогодні інформаційний простір має особливий характер і різноплановість. Вітчизняний освітній споживач вимагає інноваційно-творчого, науково-навчального підходу до професійної підготовки ІТ фахівців, а саме професійного багатоваріантного спрямування.

Однією з необхідних умов та визначних факторів, що сприяють вдосконалення системи підготовки ІТ- фахівців відповідно до потреб міжнародного ринку, слід визнати наявність системи фахово-орієнтованого навчання з умов впровадження новітніх інформаційних технологій (ІТ) на базі єдиного інформаційного простору та інтегрованих інформаційних ресурсів навчального закладу.

Найважливішою дидактичною вимогою до організації такого навчання є співпраця з великими корпораціями та ІТ - компаніями, що обов'язково містять базову підготовку (бакалавр, магістр) та додаткову сертифікаційну освіту на фахових курсах у світових компаніях.

Дана ідеологія дозволяє студентам отримати університетський диплом в рамках спеціальних освітніх ІТ-курсів.

Взаємодія між університетом та ІТ-компаніями, спрямована на просування практичних дисциплін та спеціалізованих курсів для отримання повної вищої освіти і є необхідною умовою для розвитку ІТ галузі.

Забезпечення студентів, викладачів, аспірантів університету широким діапазоном літератури, навчально-методичних, науково-методичних матеріалів та здійснення контролю й оцінки не тільки результату, але в першу чергу процесу навчання згідно міжнародним стандартам.

На думку автора саме розробка електронних освітніх ресурсів та співпраця з великими корпораціями та ІТ - компаніями, що по праву вважаються носіями концепції «подвійної освіти» - є одним з найважливіших пріоритетів в підвищенні якості освіти ІТ - фахівців та розвитку університету.

Метою наукових досліджень автора є створення методів системи підготовки ІТ- фахівців відповідно до потреб міжнародного ринку електронних освітніх ресурсів, що є одним з найважливіших важелів в підвищенні якості при наданні освітніх послуг вищим навчальним закладом для майбутніх ІТ – фахівців та розвитку університету.

Загальні аспекти підвищення якості освіти фахівців ІТ – галузі:

Загально економічна спрямованість навчального закладу, що підкреслюється в «Національній стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні», повинна бути націлена насамперед на реалізацію загально-університетських проектів програми інформатизації, на створення загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів на основі врахування національних, світоглядних, політичних, економічних, культурних та інших аспектів розвитку України. Надання кожній людині можливості для здобуття знань, умінь і навичок з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) під час навчання, виховання та професійної підготовки, а також створення умов для забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності усіх верств населення, створення системи мотивацій щодо впровадження і використання ІКТ для формування широкого попиту на такі технології в усіх сферах життя суспільства.

Вищий навчальний заклад, що надає освітні послуги у галузі ІТ - технологій – це одна з найважливіших у сьогоденні соціальних інституцій, що не лише забезпечує педагогічну підготовку сучасного ІТ- фахівця, але й формує його різнобічне відношення до світу, визнає його світогляд та духовність.

На погляд автора необхідно визначити наступні шляхи підвищення ефективності підготовки ІТ- фахівців:

Впровадження нових державних програм та ініціатив при безпосередній участі Міністерства освіти і науки (МОНу) , щодо розвитку ІТ – освіти.

Для формування необхідних професійних компетентних випускників ВНЗ необхідно мати чіткій встановлений взаємозв'язок (юридичні відносини) з провідними ІТ компаніями країни і світу.

Введення обов'язкових ліцензійних технічних вимог (програмні, апаратні) до кожної дисципліни блоку професійної підготовки фахівців. Визначаючи жорсткого внесення даних вимог до стандартів вищої освіти, як обов'язковий додаток для виконання ВНЗ.

Введення щорічної практики (або семестрової) до акредитаційної перевірки експертами МОНУ виконання технічних вимог щодо підготовки ІТ фахівців.

Розробка та впровадження програм та ініціатив МОНУ, щодо створення спільних науково-освітніх та науково-проектних центрів ВНЗ спільно з провідними компаніями країни і світу подвійного фінансування (при умові залучення до науково-проектних робіт студентів ВНЗ) .

Розробка та впровадження стандарту інфраструктури інформаційно-комунікаційних систем та баз даних і знань ВНЗ МОНУ (стандарт: контент наповнення, вимоги: технічні, програмні, тощо).

Розробка та впровадження стандарту ВНЗ, щодо поняття: електронний навчально-методичний комплекс баз даних і знань ВНЗ.

Підготовка ЕНМК з кожного предмету блоку професійно-орієнтованих дисциплін.

Введення системи обов'язкової сертифікації студентів при проходженні спеціалізованих курсів за фахом в провідних компаніях та ІТ Академіях країни і світу (Acad. Cisco, IT Acad. MicroSoft, Dr.Web , тощо).

Введення системи обов'язкової сертифікації викладачів ВНЗ при проходженні спеціалізованих курсів за фахом дисциплін , що викладаються за планами підготовки ІТ фахівців ВНЗ, в провідних компаніях та ІТ Академіях країни і світу (Acad. Cisco, IT Acad. MicroSoft, Dr.Web тощо). Автор пропонує внесення даного положення до обов'язкових умов ліцензування та акредитації ВНЗ за напрямом освіти.

Розробка та впровадження науково-освітніх порталів ВНЗ (міжвідомчі, міжгалузеві, згідно договорів про спільну діяльність з провідними ІТ-компаніями, тощо).

До контенту порталів необхідно включати спільні інформаційні ресурси установ:

- бази даних та знань; видавничу діяльність (наукові, фахові, інформаційні видання, тощо);

- новини галузі; інформацію про сертифіковані центри та їх роботу; розклад і умови проходження конференцій, тощо.

Збільшення кількості годин блоків професійного спрямування та вільного вибору навчального закладу за рахунок різкого зменшення гуманітарного та природничого блоку дисциплін в робочих та навчальних планах та викладання встановленого переліку дисциплін професійного спрямування англійською мовою.

Внесення даних вимог до стандартів вищої освіти, як обов'язковий додаток для виконання ВНЗ при ліцензуванні або акредитації.

Виходячи з інтенсивності впливу на учбовий процес, автором запропоновано розробку програмного забезпечення базового курсу чверті web-дизайнеру:

Введення в програмування основи алгоритмів, а саме цей курс знайомить студентів із захоплюючим світом програмування. Студенти будуть вивчати й зображувати логіку програмування на прикладі блок-схем, псевдокодів і алгоритмів.

Введення в розробку змісту WEB-сайтів, саме цей курс призначений для того, щоб ознайомити студентів з Інтернетом і його багатими ресурсами.

Оскільки у сьогоденні студенти повинні вільно вміти використовувати ключові технології Інтернету, у тому числі web-браузери, електронну пошту, телеконференції, протокол FTP, Telnet і пошукові сервери. Студентам ІТ галузі пропонується навчитися конфігурувати Netscape Navigator і Microsoft Internet Explorer для доступу різних ресурсів, у тому числі до змісту у форматі RealPlayer, Shockwave і Flash.

Крім того, студенти засвоять основні методи роботи з різними механізмами пошуку по Інтернету, навчатися проводити розширений пошук і довідаються с приводу основи електронної комерції й захисту інформації.

Вони навчатися також методам проектування сайтів з використанням таких інструментальних засобів, як Flash, і засвоять вміння з програмування та використання DHTML і сценаріїв.

Висновки

Таким чином, автором запропоновано загальні педагогічні положення щодо педагогічної системи організації професійної підготовки майбутніх фахівців ІТ галузі, що здійснюється як під час вивчення професійно спрямованих теоретичних

дисциплін, так і співпраця з великими корпораціями та ІТ - компаніями, що по праву вважаються носіями концепції «подвійної освіти».

Автором представлені загальні положення, що визначають педагогічні шляхи підвищення ефективності освітньої підготовки ІТ - фахівців. Дані вимоги та положення сформовані ґрунтуючись на напрямі діяльності й інформатизації вищого навчального закладу з умов взаємодії підрозділів університету з великими корпораціями та ІТ – компаніями, створення інфраструктури, баз даних та знань, загально-технічних вимог впровадження новітніх технологій в освітній процес.

Література:

1. O. Matviiczuk-Yudina. Comparative analysis of modern methods of e-learning of computer graphics for IT industry bachelors / Matviiczuk-Yudina O. // Inżynier XXI wieku: VI Międzynarodowa Konferencja Studentów oraz Doktorantów. – Bielsko-Biala: Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej. – 2016. – P.195-200
2. Закон України «Про затвердження Національної стратегії розвитку інформаційного суспільства на 2006-2015 роки» [Електронний ресурс] / Режим доступа: // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3454-15>
3. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007, № 12, ст.102
4. Матвійчук-Юдіна О.В. Інформаційно-аналітичний метод підтримки навчального процесу підготовки ІТ – фахівців. / О.В.Матвійчук-Юдіна // [Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Збірник наукових праць.](#) – 2015. – Харків: “УІПА”. – № 48-49. – с. 268-277
5. Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» [Електронний ресурс] / Режим доступа: // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>

К.п.н. Тітова Г. В.

*Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського», Україна*

ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ФОРМУВАННЯ СПОРТИВНИХ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ В УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

Досліджуючи процес підготовки майбутнього педагога у вищій школі, одне із головних питань, які повинні розв'язати науковці, пов'язано з визначенням тих обставин, за яких можемо досягти того результату, що заплановано предметом дослідження.

Сучасні наукові дослідження свідчать, що для визначення поняття «підготовка» автори використовують різні інтерпретації та обґрунтування. Так, «підготовка» трактується як «запас знань, навичок, отриманий ким-небудь» [2, с. 390]. Перше значення поняття «підготовка» пов'язане з поняттям «готувати», тобто робити придатним, готовим для використання, для якої-небудь мети, працювати над виконанням, здійсненням чогось. Крім того, «підготовка» тлумачиться як процес створення й результат реалізації передумов для здійснення планованих дій; досягнення готовності об'єктів до використання.

Учена С. Вишнякова трактує поняття «підготовка» як дії, спрямовані на вироблення в людини навичок, передання їй знань і формування життєвої позиції, необхідних для працевлаштування за певною спеціальністю, групою споріднених спеціальностей або для роботи в якій-небудь галузі економіки [1, с. 235]. Щодо професійної освіти підготовка розуміється як динамічний процес, кінцевою метою якого є формування готовності до професії. При цьому передбачається, що якість готовності фахівця багато в чому визначається саме тим, яку він проходить підготовку.

У багатьох дослідженнях із позиції суб'єктів діяльності підготовка як процес, означає формування готовності людини до продукування цінностей у планованих сферах (А. Брушлинський, І. Зимняя, Д. Узнадзе та ін.).

На думку Л. Серебреннікова [3], підготовка виступає як процес і результат, що забезпечує наближення освіти до безпосереднього виконання завдань реальної соціально-спрямованої та індивідуально значущої діяльності. У цьому контексті освіта може бути співвіднесена з підготовкою студентів як перетворення потенціалу їхньої освіченості на ресурс готовності до виконання певних практичних дій [3, с. 98]. У такому розумінні поняття «підготовка», по суті, збігається з поняттям «професійна підготовка», що дає підставу вченим використовувати поняття «підготовка» і «професійна підготовка» як синоніми.

У дослідженні поняття «підготовка» визначаємо як цілеспрямований процес, метою якого є спеціально організоване здобуття майбутнім фахівцем певної сукупності знань, умінь, навичок, за результатами набуття яких він може бути готовий до виконання конкретної діяльності, стати суб'єктом цієї діяльності.

Процес підготовки майбутнього вчителя фізичної культури у виші базується на визнанні того, що він має складну структуру, яка утворює органічну сукупність складових, поєднаних безліччю зав'язків і залежностей. У дослідженні результатом цієї підготовки є підготовленість майбутніх учителів фізичної культури до формування спортивних лідерських якостей в учнів основної школи.

Підготовленість майбутніх учителів фізичної культури до формування спортивних лідерських якостей в учнів основної школи розуміємо як особистісне новоутворення, що формується за результатами підготовки до професійної діяльності студентів у виші і відображає ступінь оволодіння теоретичних знань й опанування практичних умінь щодо формування в учнів основної школи спортивних лідерських якостей у командно-ігрових видах спортивної діяльності. Це передбачає сформованість двох компонентів, якими виступили база знань (когнітивний компонент) та система дій, що забезпечують їх практичну реалізацію (операційний компонент).

Когнітивний компонент – спрямований на формування у студентів уявлень про сутність лідерства, лідерські якості та спортивні лідерські якості, способи, принципи, форми і методи формування спортивних лідерських якостей у роботі вчителя фізичної культури. Він складається з єдності методологічних, теоретичних і технологічних знань, що інтегрують спеціальні (професійні) знання і вміння їх використовувати при вирішенні професійних завдань.

Операційний компонент – спрямований на формування у студентів умінь планувати і проектувати власну діяльність із фізичного виховання учнів щодо формування в них спортивних лідерських якостей, розробляти різні моделі організації цієї діяльності з урахуванням вимог навчальної програми і можливостей учнів.

Показниками когнітивного компонента підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до формування спортивних лідерських якостей в учнів основної школи виступили обізнаність із: теоретичними засадами лідерства, ознаками прояву лідерських якостей і чинниками, що впливають на їх формування; сутністю спортивних лідерських якостей учнів, їх показниками й особливостями прояву в учнів основної школи; засобами і методами формування спортивних лідерських якостей в учнів основної школи. Показниками операційного компонента виступили вміння: визначати спортивні лідерські якості за ознаками їх прояву в учнів основної школи; розробляти й упроваджувати форми і методи формування спортивних лідерських якостей в учнів основної школи.

Література:

1. Вишнякова С. М. Профессиональное образование: ключевые понятия, термины, актуальная лексика : [словарь] / С. М. Вишнякова. – М. : НМЦ СПО, 1999. – 538 с.
2. Лопатин В. В. Малый толковый словарь русского языка / В. В. Лопатин, Л. Е. Лопатина. – [2-е изд., стер.]. – М. : Рус. яз., 1993. – 704 с.
3. Сериков В. В. Природа педагогической деятельности и особенности профессионального образования педагога / В. В. Сериков // Педагогика. – 2010. – № 5. – С. 29–37.
4. Тітова Г. В. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до формування спортивних лідерських якостей в учнів основної школи : дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / Тітова Ганна Віталіївна / ДЗ «ПНПУ імені К. Д. Ушинського». – Одеса, 2016. – 224 с.

Абдигапбарова А.И., Құрбаналиев Б.Б.

Қазақ ұлттық аграрлық университеті

Белдерханов А.М.

Алматы облысы, Ақсу политехникалық колледжі

ӨНДІРІСТІК ОҚЫТУ ШЕБЕРІНІҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ШЕБЕРЛІГІ

Өндірістік оқыту шебері жұмысының күрделілігі сол, ол күн сайын, сағат сайын оқу, тәрбие сипаттағы шешімі оқулықтардан табыла бермейтін әр түрлі мәселелермен соқтығысады. Оқыту шебері өзінің біліміне, тәжірибесіне, педагогикалық шеберлігіне сүйене отырып, мәселелерді шешуіне тура келеді.

Педагогикалық шеберлік – шебердің қызметінің тиімділігін анықтайтын маңызды қасиет.

Педагогикалық шеберліктің басты белгісі шебердің өз біліктілігі мен іскерлігін студенттерге үйрете білуі. Педагогикалық шеберлік оқыту шеберінің студенттерді оқытуда тиімді әдістерді қолдануында, болашақ мамандығына құрметпен қарауға тәрбиелеуінде, мақсатқа жетуінде кездесетін қиындықтарды жеңе білуге үйретуден көрінеді, ол өз қызметінің нәтижелеріне жауапкершілікті көтереді. Мұндай шебердің беделі студенттердің алдында жоғары болады. Шебер үшін тек кәсіби білімдер мен іскерліктер ғана маңызды емес, сонымен қатар ол педагогика, психология, кәсіптік оқыту әдістемесі жағынан білімдері мол болуы қажет.

Педагогикалық шеберлік – бұл туа біткен қасиет емес, алайда табиғи нышандар, яғни қабілеттілік, икемділік, іскерлік деген сияқты қасиеттер оларды игеруге көмектеседі.

Педагогикалық шеберлік терең және жан-жақты кәсіби білімдер мен іскерліктер негізінде қалыптасады және белсенді, шығармашылықты педагогикалық еңбекте дамиды.

Оқу процесінде шебер студенттермен тығыз қарым-қатынаста болады: жұмыстың тәсілдері мен әдістерін көрсетеді, жұмыстардың орындалуын бақылайды, жұмыс сапасын бағалайды, кеңестер береді – мұның барлығы

тәрбиеленушілердің жеке тұлғасын қалыптастырады, осының бәрінде шебердің педагогикалық шеберлігі көрінуі тиіс.

Жоғары педагогикалық шеберлікке ие оқыту шебері оқу процесін тиімді басқара алады. Ол *студенттерге өзінің тигізетін педагогикалық ықпалын алдын ала ойластырып және жоспарлауы тиіс*, ең тиімді оқу-өндірістік тапсырмаларды таңдап алады, студенттердің қабылдау ерекшеліктерін, болуы мүмкін қиындықтар мен қателіктерді есепке алады, алдын-ала қажетті жабдықтарды, материалдарды, құрал-саймандарды, құжаттарды, жұмыс орындарын дайындайды. *Іскер шебер оқу процесін тиімді ұйымдастырады*: оқу әдістерін кешенді түрде қолданады, жаттығулар мен өзіндік жұмыстар барысында студенттердің топпен және жеке жұмыстарды үйлестіреді, студенттер арасында міндеттерді дұрыс бөледі, олардың жеке мүмкіншіліктерін есепке алады.

Оқыту шеберінің педагогикалық шеберлігі оның шығармашылық белсенділігімен тығыз байланысты. Бұл маманның қай-қайсысының болмасын ең бағалы қасиеті.

Әр шебердің өз «педагогикалық қолтаңбасы» болады, өзінің *педагогикалық стиліне* (нақышына) тән оқу және тәрбие жұмыстарын өздігінше ұйымдастырады.

Педагогикалық шығармашылық оқытудың жаңа әдістерін ашумен міндетті емес – бұл көбінесе оқытудың белгілі әдістерін жаңаша сәйкестіру, педагогикалық мәселелердің жаңа шешімдерін табу.

Оқыту шеберінің беделін арттыратын педагогикалық шеберліктің маңызды белгілерінің бірі студенттермен, педагогикалық ұжым мүшелерімен өзара қарым-қатынасын дұрыс қоя білуі. Шебер мен студенттер арасындағы түзу өзара қарым-қатынас – бұл ең алдымен педагогтың талапшылдығы құрметпен, сыйласымдықпен қабылданатын сенімділік, тілектестік қарым-қатынас. Іскер шебер студенттерімен өзара қарым-қатынасында сабырлылық, төзімділік, шыдамдылық, қажырлылық, жігерлілік, табандылық танытады. Тәжірибелі шебер көбіне оқытып-үйретеді, кеңес береді, сендіреді, кемінде бұйырады, үгіттейді, сөгеді. Студенттермен жақсы іскерлік қарым-қатынасты қалыптастыру үшін шебер олардың әр-қайсысының мінез-құлықтарын, жеке даралық ерекшеліктерін, қабілеттілігін, икемділігін, кемшіліктерін жақсы білуі тиіс.

Тәжірибелі шебер міндетті түрде әр студентінің сезімтал жерін табады және қажетті нәтижеге жетеді.

Педагогикалық шеберліктің маңызды көрсеткіші, критерийі – өндірістік оқыту шеберінің *педагогикалық тактісі* (педагогикалық әдеп), сондай-ақ *педагогикалық техникасы*.

Педагогикалық стиль - өндірістік оқыту шеберінің өзіндік педагогикалық даралығын көрсететін оқу процесінде және студенттерімен өзара қарым-қатынасында пайдаланатын педагогикалық құралдар мен әдістемелік әдістер жүйесі.

«Педагогикалық стиль» ұғымы әдетте өзара байланысқан екі тұрғыны (аспекті) қарастырады: біріншіден, педагогпен студенттер арасындағы қарым-қатынасқа қатысты (тұлғааралық), екіншіден, оқу процесін ұйымдастыру мен әдістемесіне қатысты (қызметтік-іскерлік).

Жағымды педагогикалық стиль, тұтас алғандағы педагогикалық шеберлік тәрізді туа біткен қасиет емес, бұл педагогикалық қызмет тәжірибесі мен өзін-өзі жетілдіру процесінде қалыптасады.

Педагог пен студенттер арасындағы қарым-қатынас стилі оқу-тәрбие процесінде оқытушылар мен студенттердің бірлесіп әрекет етуінен туындайды.

Оқу процесін ұйымдастыру мен әдістемесі аспектісінде келесі сипаттамаларды бөліп көрсетуге болады: сабақ мазмұнының мақсаттылығы, студенттердің оқу және оқу-өндірістік жұмыстарына қызығушылығы, бүкіл сабақ бойы студенттердің белсенділігі, іскерлік атмосфера, эмоционалды тонус.

Тәжірибелі оқыту шеберінің жағымды педагогикалық стилін көрсететін мысалдар келтірейік:

- Сабақты уақытында бастайды, өзінің, студенттердің жұмыс уақытын үнемдейді;
- өзінің жұмыс орнын мінсіз тазалықта ұстайды;
- сабақта студенттердің арасында олардың жұмыстарын бақылап жүреді;
- жұмыс процесінде студенттердің ағат жіберген еңбек тәсілдерін болдырмауға тырысады;
- студенттердің қауіпсіздік ережесін бұзған немесе өзінің жұмыс орнына ұқыпсыздықпен қараған бір де бір жағдайды назарсыз қалдырмауға тырысады;

- студенттердің орындаған жұмыстарын қабылдау кезінде техникалық талаптардың орындалу сапасына ғана емес, сондай-ақ орындалу көріктілігіне, тиянақтылығына да көңіл бөледі;

- жұмыс процесі барысында студенттердің бастамасын, зеректігін, өздігінен жұмыс істеуін ынталандырады.

Педагогикалық шеберлікке ие өндірістік оқыту шеберінің педагогикалық тактісі - өзінің студенттерін оқытып, тәрбиелеуде сезім тереңдігі. Педагогикалық такт – бұл студенттің психологиясын түбегейлі білуі және ұғынуы, оларға мейірбан, зейінді, құнтты қарым-қатынаста болуы.

Педагогикалық такт педагогтың (оқытушының, өндірістік оқыту шеберінің) педагогикалық этиканы (әдеп) сақтай отырып, студенттерге ықпал етуде ең тиімді тәсілдерін таба білуі, студенттермен өзін лайықты ұстау, олармен сөйлескенде кекетпеу, мұқатпау, шамына тимеу, олардың жағдайына түсіністікпен қарау, оларға демеу бере білу. Тәжірибелі, тактикасы бар педагог жолдастарының көзінше оқушыны ешқашан сөкпейді, ұжым алдында ұрсуды ол ең соңғы шара деп есептейді.

Педагогикалық техника - педагогтың (оқытушының, өндірістік оқыту шеберінің) оқу процесін тікелей жүзеге асыруына көмектесетін педагогикалық құралдар, педагогикалық іскеліктер мен дағдылар. Бұл педагогтың мықты жеке қасиеттерін пайдалануға негізделген әрдайым дара, қайталанбайтын педагогикалық құралдар. Педагогикалық техника іскерліктің екі тобын құрайды: оқу міндеттерін шешу процесінде өзін басқара алу іскерлігі және студенттермен өзара қарым-қатынас іскерлігі.

Шебердің іс-әрекетіне қатысты педагогикалық техниканың бірқатар өзіндік жақтарын көрсетейік: студенттермен тілдесудің қарапайымдылығы; сабырлық, әдептен шықпайтын қаталдық сақтау, объективті талапшылдық; шығармашылық қиялының кеңдігі, студенттерді еліктіріп әкететін қабілеттілігі, және т.б.

Шебер сахнада тұрған актер секілді, үнемі студенттердің көз алдында тұрады. Қалай тұру, қалай отыру, қалай дауыс көтеру, тартымды сыртқы кейіпі, жинақылығы, тазалығы және т.б. с. – бұлар да педагогикалық шеберліктің, педагогикалық техниканың құрама бөліктері.

Қорыта айтқанда, өндірістік оқыту шеберінің педагогикалық шеберлігі оның еңбек нәтижесі: студенттер алдындағы беделі, студенттермен қарым-қатынасы, өндірістік оқытуда жоспарланған мақсатқа жетуі, т.с.с. негізі педагогикалық шеберлігіне байланысты болады.

Әдебиеттер:

1. Қозыбай А.Қ., Шакен А.К. Өндірістік оқыту шебері-жастардың ұстазы және тәрбиешісі «Қазақстан мектебіндегі ТЕХНОЛОГИЯ» Республикалық ғылыми-әдістемелік журнал. №5-2014, Алматы.
2. Абдигапбарова А.И. Өндірістік оқыту шеберінің өзін-өзі танытуындағы тәрбиенің орны. «Бәсекеге қабілетті қоғам тірегі-Ұстаз: «Мәңгілік Ел-ұрпақтың мәңгілік болашағы» атты Республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. Шымкент, 2014ж.

К.п.н. Дем'янюк Н. Ю.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка,
Україна*

ГЕНЕЗА ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ПІСНІ В ТВОРЧОСТІ ВАСИЛЯ ВЕРХОВИНЦЯ

В умовах теперішніх освітніх реформ, входження України до європейського освітнього простору педагогічна наука звертається до прогресивних ідей і досвіду видатних вітчизняних педагогів минулого. Вивчення їх спадщини сприятиме відтворенню історії розвитку української педагогічної думки та становлення системи освіти, збагаченню сучасної теорії та практики виховання. Особливе місце в їх плеяді належить Василеві Миколайовичу Верховинцю (1880–1938) – репресованому, розстріляному та помертвувано реабілітованому славетному музикознавцю, педагогу, етнографу, хореографу, диригенту і композитору.

Професор В. М. Верховинець – педагог-новатор, автор навчальних програм і посібників, основоположник українського дитячого музично-ігрового репертуару, фундатор теоретичних засад розвитку української хореографії, постановник першого національного балету, дослідник українського фольклору, один з засновників жанру української революційної масової пісні, автор численних хорових і вокальних творів, аранжувань українських народних пісень. Серед його найвагоміших новаторських здобутків – створення синкретичного сценічного жанру – театралізованої пісні та організація художнього колективу нового типу – жіночого хорового театралізованого ансамблю «Жінхоранс» (1930). Але цьому передувала багаторічна підготовча праця.

Грунтовні наукові дослідження українського пісенного, хореографічного, обрядового, ігрового фольклору дозволили педагогу виявити його суттєву художню особливість – наявність драматичного елементу майже в усіх жанрах. Тому виникнення і розвиток тенденції до інсценізації, а потім і застосування прийому театралізації пісні в його творчості не були випадковими і зумовлювались національно-культурними і педагогічними традиціями.

Ідея інсценізації виникла на початку творчої діяльності В. М. Верховинця під час учителювання в народних школах Галичини та здійснення позакласної виховної роботи (1899-1904), та, поступово розвиваючись, реалізувалась у створеному В. М. Верховинцем українському музично-ігровому репертуарі для дітей. У формі інсценізованої рухливої музичної гри він майстерно поєднав елементи музичного, хореографічного і драматичного мистецтва та на сторінках репертуарно-методичного посібника «Весняночка» науково обґрунтував педагогічну доцільність їх комплексного використання. Поряд із записаними і дослідженими народними дитячими іграми В. М. Верховинець використав окремі народні мелодії, пісні, поезії, утішки, пестушки, казки, які для більш повного розкриття художнього образу, передачі національного характеру, посилення емоційного й естетичного впливу на вихованців доповнив відсутніми компонентами – музичним, драматичним, літературним, хореографічним. Кожна гра подається в інсценізованому вигляді, який передбачає наявність певної драматургії, реквізиту, розподілення ролей між учасниками. Рухливі музичні ігри, в основу яких покладено етнографічний матеріал, на думку педагога, по-перше, сприяють формуванню національної культури молодого покоління, по-друге, забезпечують всебічний розвиток особистості. Отже, у репертуарно-методичному посібнику «Весняночка» була розроблена теоретична база для творчої діяльності жіночого хорового театралізованого ансамблю «Жінхоранс», а її прообразом стала рухлива музична гра.

Проте ідея поєднання пісенного, хореографічного і драматичного елементів в одному сценічному жанрі виникла не відразу, а в процесі наполегливого творчого пошуку. Її реалізації зарадив сміливий експеримент із піснею П. Демущого "Коли б уже вечір", який було проведено на одному з концертів у Полтавському музично-драматичному театрі. Великий хор студентів Полтавського ІНО був поділений В. М. Верховинцем на декілька груп, які розосередилися на сцені та по всьому залу. Пісня заспівувалася співаками на верхніх ярусах, а потім поступово поширювалася по залу і підхоплювалася хором на сцені. До співу приєднувались і глядачі. Такий художній прийом був застосований митцем уперше в Україні. Номер привернув до себе увагу та добре сприймався публікою [1, 24]. Це мало вирішальний вплив на застосування нового художнього методу – театралізації пісні.

Для її сценічного втілення в 1930 році в Полтаві було створено художній колектив нового типу – жіночий хоровий театралізований ансамбль "Жінхоранс". Надійним помічником В. М. Верховинця в його організації та режисером-постановником була Євдокія Іванівна Доля-Верховинець – колишня актриса театру М. К. Садовського. До складу колективу входили професіональні артистки і творча студентська молодь. На момент утворення він складався з дванадцяти осіб, а згодом збільшився до тридцяти.

Для визначення художньо-виразних засобів, за допомогою яких має здійснюватися театралізація, митець звернувся до фольклору. Він зосередив увагу на характерних для різножанрових фольклорно-етнографічних зразків легких, ритмічних рухах, які сприяють розкриттю змісту твору. Театралізовані пісні та вокально-хореографічні композиції у виконанні «Жінхорансу» наближалися за характером виконання до гри. Пісня і танець, що синтезувались у драматизований рух із мімікою і пантомімою, мали в них підпорядкований характер, виступали засобами найбільш повного розкриття певного художнього образу. Завдяки зазначеним факторам твір сприймався не лише на слух, але й наочно. «Пісні виконувались не статично, а з виправданими рухами, дією, хороводом, танцем, які допомагали розкрити зміст, ідею чи характер пісні», – пригадував М. А. Фісун [2, 6]. Саме театралізація привертала увагу широкої громадськості, мистецтвознавців, митців до виступів ансамблю.

У театралізованому вигляді репрезентувались переважно фольклорні пісенні, хореографічні, ігрові зразки, здебільшого досліджені В. М. Верховинцем і зібрані в його теоретичних працях. Серед них – українські народні пісні «Сиділа на колодці», «Казала мені Солоха», «Ой чия то хата біла», «Ой дівчина Уляна», «Очерет лугом гуде», «Як ходила Наталонька», «На вгороді калина», «Перепілка», «Ой летіла зозуленька», українські народні танці «Василиха», «Шевчик», «Рибка», «Віз», «Журавель», «Метелиця», народні ігри і хороводи «Мак», «Шум», «Дружба», «Кривий танок», «Крокове колесо» [1, 27, 31]. Крім того, до репертуару колективу входили обробки народних пісень українських композиторів і фольклористів М. В. Лисенка («А вже весна», «Ой вийтеся, огірочки»), М. Д. Леонтовича («Вишні-черешні»), К. Г. Стеценка («В лісі під сосною»), К. В. Квітки («Женчичок»), пісні радянських композиторів тощо.

Заслужений артист УРСР О. Соболев розповідав: «Я був у захопленні від тих дівчат, від їх манер, від їхніх рук, від їхнього вміння поводити себе в танці. І пісня, і рухи їх були цілком природними: всюди панувала гармонія, задушевність, відчувалась насага від народу, від аромату рідної землі. ...здавалось, ніби перед нами не артисти «Жінхорансу», а звичайний гурт простих сільських дівчат» [1, 28].

Пропонуючи нову, цікаву форму подання пісенного матеріалу, В. М. Верховинець намагався викликати інтерес до української народної творчості, дати змогу опановувати різножанровий фольклор, формувати національну культуру, активізувати і розвивати творчі здібності молоді. Отже, педагог став засновником нового сценічного жанру – театралізованої пісні, у якому втілювалася ідея комплексного використання елементів музичного, хореографічного і драматичного мистецтва, та вперше показав його на сцені у виступах жіночого хорового театралізованого ансамблю «Жінхоранс».

Література:

1. Верховинець Я. В. В. М. Верховинець. Нарис про життя і творчість / Ярослав Верховинець // Верховинець В. М. Теорія українського народного танцю. – 5-е вид. – К. : Муз. Україна, 1990. – С. 13–35.
2. Фісун М. А. Коли і ким був створений жіночий театралізований хоровий ансамбль? / М. А. Фісун // Наш рідний край. – Полтава, 1990. – Вип. 4. – С. 5–8.

Башкеева А.А.

МЕКТЕП АЛДЫ ДАЯРЛЫҚ ТОБЫНЫҢ БАЛАЛАРДЫ МЕКТЕПКЕ ДАЙЫНДАУ

Білім беру және ғылым саласына елеулі өзгерістер енгізіп жатқан қазіргі кезеңде мектепалды даярлық тобы мен бастауыш білім беру ісін жаңа сапалық деңгейге көтеру міндеті бүгінгі күннің көкейкесті мәселесі. Осы өзгерістер білім саласының алғашқы сатысы болып саналатын мектепалды даярлық тобы болашақ ұрпақтың дүниетанымын дамытуға, жеке тұлға ретінде қалыптастыруға, сәбилік шақтан бастап толық жағдай жасауды, тәрбиелеумен білім беруге аса жауапты қарауды басты міндет етіп қойып отыр.

Мақсат, мазмұн бірлігі неғұрлым тиімді деген әдістерді, оқыту құралдарын, балалар мен оқушылардың жетістіктеріне қорытынды жасау және бағалауды тандап алуға негізделген білім берудің мектепалды даярлық тобы, бастауыш буын сатыларындағы көп түрлі, көп нұсқалы бағдарламалардың болмауы, осы сатылардың арасындағы байланыстың жоқтығын көрсетеді.

Берілген бағдарламаларда білімді игеру көлемі, жеке тұлғалық, әлеуметтік даму деңгейлері ескерілмеген. Бастауыш буын мен мектепалды даярлық білім беру бір-бірінен алшақ жатыр деуге болады. Сондықтан дайындық тобы мен бастауыш буын сабақтастығын айқындауда біріншіден:

аталған сатыдағы білім берудің өзіндік мақсаттарының айқындалуы, білім мазмұнының бірыңғай, жүйелі құрылуы, баланың белсенді дамуы арқылы білім берудің келесі сатысына көшудің тиімділігінің қамтамасыз етілуіне;

екіншіден: білім беру жүйесінің әрбір әдістемелік компоненттерінің байланысы мен үйлесімділігінің болуына назар аудару керек (мақсаты, міндеттері, мазмұны, әдістемесі, ұйымдастыру түрлері).

Сонымен қатар аталған сабақтастық сақталу үшін мектепалды даярлық кезеңде — жас ерекшелігіне сәйкес баланың өзін-өзі бағалауының сақталуы, танымдық және тұлғалық дамуы, қоршаған ортамен байланыс жасауға дайындығы қарастырылады. Бастауыш сатыда — мектепке дейінгі және

мектепалды шақтағы жетістіктерінің барлық деңгейіне тірек болуды, қарқынды даму жағдайында жеке жұмыстарды, мектепке дейінгі қалыптасып болмаған қасиеттерін жетілдіруге арнайы өзара қарым-қатынас жасау формаларын дамытуды қамтамасыз етеді.

Сабақтастық даму кезеңдері мен сатылардың арасындағы ортақ мақсат-міндеттер, ортақ мазмұнды байланыс, бұл байланыс олардың толық және жеке жақтарының кейбір элементтерін сақтайтын тұтас жүйе. Жеке тұлғаның даму кезеңінің үздіксіз білім беру деңгейлері мен сатылары нақты мақсаттарды іске асыру жағдайлары мен талаптарының іске асырылуымен анықталады. Осының барлығы бір ғана түпкі мақсатқа — баланы жүйелі сатылы дамыту, бір буыннан екінші буынға неғұрлым сәтті өтуге бағытталуы тиіс.

Сабақтастық білім беруде:

балалардың жеке тұлғалық дамуын қалыптастырып, олардың одан арғы өмірлік қызметтерін қамтамасыз етеді;

білім беру кезеңдерінде үздіксіз білім беру;

біртұтас білім беру жүйесінде осы кезеңдердің және оқыту түрлерінің біртұтастығын ұйымдастыруға өз әсерін тигізеді.

Мектепалды даярлық тобы мен бастауыш сынып арасындағы сабақтастықтың негіздемесі: балалардың білуге деген құмарлығын дамыту;

балалардың өздігінен шығармашылық жұмыс тапсырмаларын шеше білу қабілетін дамыту;

балалардың интеллектуалдық және тұлғалық дамуына бағытталған шығармашылық қиялын дамыту;

тілдік қарым-қатынасын дамыту (кұрбы-кұрдастарымен, ересектермен тіл табысып, сөйлесе білу)

Сабақтастық үрдісін 2 жақтан қарауға болады.

Мектепалды даярлық сатысында мектепке дейінгі балалық шақтың өзіндік құндылығы қысқартылады және балалардың жеке тұлғалық сапасының негізі қалыптасады.

Мектеп өз жұмысын жоқтан құрмайды. Мектепке дейінгі балалардың жетістігін қапсырып алып, балалардың жинақтаған әлеуетін педагогикалық практиканы ұйымдастыра отыра дамытады. Сабақтастықтың

осындай түсінігі балалардың дамуы мен оқып үйренуін үздіксіз іске асырып отырады.

Бұл:

— мектепалды даярлық тобы мен мектептегі білім үрдісінің мақсатын, міндетін, мазмұнын, бағыттап отырады;

әр баланың дамуына жағдай жасайды (денсаулығын сақтау, эмоционалдық саулығы).

Мектепалды даярлық пен бастауыш білім сатысының сабақтастығын тек баланы мектепке дайындау деп түсінбеу керек, мұнда педагогтар мектепалды даярлық топтарында білім берудің формалары, әдіс-тәсілдерімен жете танысып, 6 жас пен 7 жас аралығындағы психологиялық ерекшелікті анықтай отырып мектепке біртіндеп жеңіл бейімделуіне жағдай жасау шарт.

Мектепалды даярлық тобының міндеттері:

салауатты өмір сүру салтының құндылығына балаларды қатыстыру;

эмоционалдық аман-саулығын қамтамасыз ету, әр түрлі көркемдік іс-әрекет түріне жағдай жасау;

талабын, білуге құмарлығын, еркіндігін дамыту;

айналадағы әлем жайында білімін қалыптастыру;

Бастауыш мектептің міндеттері:

салауатты өмір сүру салтының құндылығын қалыптастыру және өзінің тәртібін осыған сай реттеу;

қоршаған ортамен белсенді қарым-қатынас дайындығын дамыту.
(эмоционалды, интеллектуалды, коммуникативті және іскери)

мектепте оқуға үйрену деген тілегін қалыптастыру;

әр түрлі әрекетте бірлесе жұмыс істей білуі мен өздігінен жұмыс істеуін дамыту;

мектепалды даярлық тобындағы жетістігін жетілдіру, мектепке дейінгі мекемеде дамуында қалыптаспаған сапасына арнайы көмек көрсету.

Мектеп пен мектепалды сабақтарын салыстыра отыра келесі ұқсастықтарды атап айтуға болады:

Бір маңыздылық: балалардың танымдық әрекетін басқару, білім және білікпен қаруландыру бірмезетте жан-жақты тәрбиелеу. Оқыту мектепте де, мектепалды даярлық тобында да бағдарлама бойынша өткізіледі.

Айқын және қатаң ұйымдастыру: әрқашан, әр уақытта нақты сабақ кестесі, әр баланы оқыту міндеті, педагогтың барлық балалармен ұжымдық жұмыс жүргізуі.

Білім беру әр бала, әр оқушы үшін тұлғалық мазмұндығын қамтамасыз етуге және ол үшін өз ісінеде, өз өмірінде жеке тұлғалық ойын, құруға, өзіндік қорғану, өзіндік тәрбиелеу механизмін қалыптастыруға және адамдардың адаммен, табиғат, өркениет, мәдениет пен қауіпсіз қарым-қатынас жасауын қамтамасыз етеді. Білім беру баланың жеке тұлғасында адамдық экологияны сақтап, тәрбиелеуге, өмір маңыздылығына, жеке бас бостандықтарына адамгершілікке тәрбиелеуде адамның қалыптасу функциясын қалыптастыру керек. Жарқын болашақтың тамырын терең, тұғырын биік жасаймыз деген игі мақсатымыз ізгі іспен көмкеріліп, үзіліссіз жүйемен өріліп жатса, еліміздің әрбір азаматының арманы орындалып жатыр деп ұғынуға болады.

1. Әдебиеттер

тізімі:

1. Қазақстан Республикасындағы білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. Астана, 2010.
2. ҚР мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартының мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту бөлімі.
3. Мұханбетжанова Ә.М., Мұханбетчина А.Г. Мектеп жасына дейінгі балалардың іс-әрекеттік құзыреттілігі. //Ізденіс. Алматы, №1 (1)., 2009., 247-249б.
4. Мухина В.С. Шестилетний ребенок в школе.-М., 1986.-143с.

Ергалиева М.Н.

*Карагандинский государственный университет имени Е.А.Букетова,
Казахстан*

ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИНОЯЗЫЧНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ НЕЯЗЫКОВЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ ВУЗОВ

В статье рассмотрены проблемы формирования иноязычной компетенции студентов неязыковых специальностей вуза. В соответствии с требованиями современного общества, ориентированного на конкурентоспособность будущих специалистов возникает необходимость поиска новых педагогических решений, обеспечивающих интенсификацию познавательной деятельности студентов.

Ключевые слова: иноязычная компетенция, неязыковые специальности, педагогическая технология

Особенности подготовки студентов в современных условиях обусловлены потребностями общества в повышении качества их образования, а динамизм социальных явлений требует от будущих специалистов постоянного повышения качества знаний. В свою очередь эти требования связаны с поиском новых методов, средств, форм обучения, обеспечивающих повышение эффективности учебного процесса в вузе с целью раскрытия личностного потенциала обучающихся.

Рассмотрение проблемы формирования иноязычной компетенции студентов на неязыковых специальностях вуза является главной целью данной статьи. Данная проблема достаточно многогранна и неоднозначна.

Иноязычная компетенция представляет собой относительно устойчивое интегративное образование субъекта иноязычной деятельности, позволяющее реализовать потенциал лингвистических знаний, а также речевые умения и навыки в целях коммуникации. Это синтез лингвистической, социолингвистической и предметной компетенций. Структура иноязычной компетенции включает мотивационный, когнитивный, деятельностный компоненты. Иноязычная компетенция многоаспектна: аккумуляция знаний о языке представляет собой ее количественный аспект, развитие умений и навыков представляет собой ее

качественный процессуальный аспект. В процессе обучения развивается также аксиологический аспект, подразумевающий ценностное становление студентов как в плане мотивации к изучению иностранного языка, так и в плане формирования различных качеств, обязательных для будущих специалистов. [1]

Владение родным языком либо владение иностранным языком специалистами лингвистического профиля подразумевает коммуникативную компетенцию в полном объеме, в структуре которой различные ученые выделяют разное количество составляющих, среди которых есть как когнитивные, так и процессуальные компоненты.

Коммуникативная компетенция относится к ключевым компетенциям, термин «иноязычная компетенция» обозначает более узкое понятие, применяемое к обучению иностранным языкам. Обучение иностранному языку студентов неязыковых специальностей вуза подразумевает активизацию не всех компонентов коммуникативной компетенции. Иноязычная компетенция так же, как и коммуникативная компетенция подразумевает два аспекта – язык со всеми его единицами (фонема, морфема, слово, предложение, текст) и речь, как язык в действии. Иноязычная компетенция рассматривается нами как корректное владение иностранным языком в пределах тем, предусмотренных рамками курса неязыковых специальностей вуза и охватывающих лексику повседневной жизни и жизни их профессиональной сферы, как синтез энциклопедического, лингвистического, интерактивного аспектов. [2]

С точки зрения психологии формирования иноязычной компетенции западные исследователи рассматривают понятие языковой способности как предпосылки, исходного условия осуществления речевой деятельности (то есть обучаемости), а понятие компетенции как результата (то есть обученности). Современные методики преподавания иностранного языка основаны на интенсификации учебного процесса, преодолении границ ситуации «искусственного общения», приближении его к условиям актуального иноязычного общения специалистов различного профиля. На основании теоретических исследований проблемы формирования иноязычной компетенции студентов в учебном процессе мы выделяем показатели ее сформированности:

а) наличие знаний иностранного языка, то есть осведомленность о правилах построения высказываний;

б) умение реализации иностранного языка, то есть преобразование языковых форм в соответствии с ситуацией;

в) ориентация в содержательном плане высказывания в рамках актуальной профессионально-значимой тематики, предусматриваемой учебными программами специальных дисциплин;

г) наличие экстралингвистических социокультурных знаний, обеспечивающих психологическую готовность студентов к иноязычному общению;

д) уровни сформированности иноязычной компетенции как ее количественные характеристики (низкий уровень, средний уровень и высокий уровень).

Мы выделяем три уровня сформированности иноязычной компетенции: низкий (репродуктивный), средний (продуктивный), высокий (творческий). Каждый уровень характеризуется определенными параметрами относительно репродуктивности, продуктивности, способности переключения с интеллектуальных задач на коммуникативные задачи. Творческий уровень сформированности иноязычной компетенции отличается высокой продуктивностью и способностью к корректной с точки зрения лингвосоциокультурных знаний коммуникации на иностранном языке.

Для достижения иноязычной компетенции мы предлагаем применение интерактивных методов обучения иностранному языку, которые рассматриваются нами комплексно, как синтез когнитивного и коммуникативного подхода. Одним из необходимых условий формирования иноязычной компетенции в русле интерактивных методов обучения иностранному языку является компьютерная компетентность. При изучении иностранного языка достаточно среднего уровня (когда компьютер и информационные технологии становятся средствами учебной деятельности). [3]

Интерактивное обучение на данном этапе развития педагогической мысли является эффективным средством оптимизации учебной деятельности, так как оно развивается в русле информатизации обучения. Одним из его аспектов является использование возможностей компьютера, что способствует интенсификации формирования иноязычной компетенции, так как расширяет учебные границы, приближая ситуацию иноязычного общения к ситуации естественного общения на иностранном языке.

Интерактивный метод становится оптимальным, если применяется комплексно, как синтез аудиторных занятий в группе (тренинги, ролевые игры) и компьютерной лингводидактики. [4]

В результате реализации такой концепции обучения студентов у будущих специалистов формируется творческий подход к решению профессиональных задач, формируется потребность в творчестве, сознательном и целенаправленном поиске новизны своей деятельности.

Литература:

1. Василевич А.П. Проблемы измерения языковой компетенции / А.П. Василевич. – М.: Наука, 1983.
2. Беспалько В.П. Педагогическая технология: Новые методы и средства обучения / В.П. Беспалько. – М.: Политехнический музей, 1989.
3. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования /Е.С. Полат. – М.: Academia, 1999.
4. Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам / Н.Д. Гальскова. – М., 2000.

Рябуха Т. В., Гостіщева Н. О., Харченко Т. І.

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького*

РОЛЬ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ

В основі сучасної цивілізації лежить різноманіття культур, які перебувають у постійному взаємозв'язку і взаємодії. При цьому кожна культура має свою мовну систему, за допомогою якої носії спілкуються один з одним. Вивчення іноземної мови є невід'ємним від ознайомлення з культурою країни, мова якої вивчається, її історією, культурними традиціями, особливостями національного бачення світу. У зв'язку з цим останнім часом філологічна наука активно розвивається, а проблема мовної картини світу отримала новий ракурс розгляду. Сучасних лінгвістів цікавить можливість використання мови як джерела пізнання навколишнього світу.

Кожне заняття з іноземної мови – це практика міжкультурної комунікації, взаєморозуміння між національними культурами – процес достатньо складний, але дає можливість пізнати культуру чужої країни. Діалог культур є загальновизнаним фактом, оскільки в соціальній дійсності мова – це путівник, який отримує все більшу значимість в якості керівного початку в науковому вивченні культури [2, с.138].

Проблеми, що виникають в ситуаціях міжкультурного спілкування, розглядаються як результат відмінностей у поведінці та мисленні представників різних культур. Культурні відмінності часто ведуть до неефективності спілкування. Більш глибоке розуміння сутності культурних відмінностей збільшує ефективність в різних ситуаціях спілкування. Тому опанування мови лише шляхом формування лексико-граматичних навичок не вирішує проблеми мовного бар'єру. Відсутність уявлення про культурні відмінності залишається перешкодою для успішної комунікації. [1, с.61].

Новий час, нові умови вимагають суттєвого перегляду методології, конкретних методів, прийомів викладання іноземних мов. За нових умов стрімкого входження в світове співтовариство (скачки в політиці, економіці, культурі, зміна

відносин між країнами світу) вимагаються абсолютно нові цілі спілкування. Все це висуває нові проблеми в теорії і практиці викладання іноземних мов. Таким чином, мотивацію до вивчення іноземної мови необхідно розглядати в абсолютно іншому ракурсі та почати підготовку викладацьких кадрів нового типу.

Традиційно викладання іноземних мов зводилося до читання художніх або професійно спрямованих текстів. У такий спосіб реалізується одна функція мови, зокрема функція повідомлення (інформативна функція). До того ж з чотирьох навичок володіння мовою (читання, говоріння, письмо, розуміння) фактично розвивалися лише навички читання, орієнтовані на «впізнавання».

Викладання іноземних мов на підставі тільки письмових текстів зводило комунікативні можливості мови до пасивної здатності розуміти кимось створені тексти, а не створювати, чи не породжувати мовлення, а без цього реальне спілкування неможливо.

Навчити людей спілкуватися, навчити говорити іноземною мовою, а не тільки розуміти іноземну мову, ускладнюється ще й тим, що спілкування це не просто вербальний процес. Його ефективність залежить від безлічі факторів: умов і культури спілкування, правил етикету, знання невербальних форм вираження думки тощо. Подолання мовного бар'єру недостатньо для забезпечення ефективності спілкування між представниками різних культур. Для цього потрібно подолати бар'єр культурний.

Підвищення рівня навчання комунікативного спілкування, спілкування між людьми різних національностей, може бути досягнуто тільки за умови розуміння та врахування соціокультурного фактора. Один із шляхів подолання цієї прогалини – розширення і поглиблення ролі соціокультурного компонента в розвитку комунікативних здібностей. За словами Е. Сепіра, кожна культурна система і кожен одиничний акт суспільної поведінки явно чи приховано має на увазі комунікацію [2, с. 211].

Таким чином, існує необхідність більш глибоко і ретельно вивчати світ (не мову, а світ) носіїв мови, їх культуру в широкому сенсі слова, їх спосіб життя, національний характер тощо. тому що вживання слів у мові, реальне мовотворення в значній мірі визначається знанням соціального і культурного життя. Мова не існує поза культурою, тобто поза соціально успадкованою сукупністю практичних навичок та ідей, які характеризують наш спосіб життя [2, с. 185].

За словами Тер-Минасової, знати значення слів і правила граматики явно недостатньо для того, щоб активно користуватися мовою як засобом спілкування.

Необхідно знати якомога глибше світ досліджуваної мови. Крім значень слів і правил граматики потрібно знати: 1) коли сказати /написати, як, кому, де; 2) як дане значення /поняття, даний предмет думки живе в реальності мови, що вивчається». [3, с. 29].

Адже мова не просто пасивно відображає все, що надається людині за чуттєвим, творчим і культурним досвідом. На думку Тер-Минасової, мова одночасно (тобто, безперервно взаємодіючи з культурою і мисленням) формує носія мови як особистість, що належить даній соціокультурній спільноті, нав'язуючи і розвиваючи систему цінностей, мораль, поведінку, ставлення до людей [3, с. 68].

Відображення світу в мові – це колективна творчість народу, що говорить цією мовою, і кожне нове покоління отримує з рідною мовою повний комплект культури, в якому вже закладені риси національного характеру, світогляд, мораль тощо. Мова, таким чином, відображає культуру і світ і формує свого носія. Вона – дзеркало та інструмент культури одночасно, виконує пасивні функції відображення і активні функції творення [3, с. 68]. Ці функції реалізуються в процесі спілкування, комунікації, головним засобом якої є мова.

Вивчення світу носіїв мови спрямоване на те, щоб допомогти зрозуміти особливості використання мовлення, додаткові смислові навантаження, політичні, культурні, історичні і тому подібні конотації одиниць мови. Особлива увага приділяється реаліям, оскільки глибоке знання реалій необхідно для правильного розуміння явищ і фактів, що відносяться до повсякденної дійсності народів, які спілкуються цією мовою.

Література

1. Маслова В. А. Лингвокультурология: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В. А. Маслова. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 208с.
2. Сепир Э. Коммуникация /Э. Сепир //Избранные труды по языкознанию и культурологии. – М., 1993. – 656 с.
3. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация / С. Г. Тер-Минасова. – М.: Слово, 2000. – 146 с.

Doctor of Phys. and Math. Sci. Reshetniak S.O.

National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

WAYS OF INVOLVING STUDENTS IN INNOVATIVE PROJECTS

One of the weaknesses of the system of modern education in the countries of the former Soviet Union remains atavism of the lack of motivation of students in relation to active participation in the educational process. This is due (from the point of view of a student), first of all, by the absence of visible prospects for using the acquired knowledge to obtain some tangible practical results. The atmosphere of cramming and the pointless learning of teaching materials, as a rule, does not lead to the development of a creative approach to the use of acquired skills. Students, thanks to their young age, are most susceptible to the presence of factors that arouse interest in research and acutely (in a positive sense) react to any applied problems in which one can manifest oneself. If the educational process is built in such a way that at the end of the next module of training there is at least some practically meaningful project, interest in learning is increased many times.

One of the traditional ways in this sense is to conduct production, pedagogical and other practices, in which students develop appropriate skills. The only drawback of such events is, as a rule, their routine.

Students have to solve tasks that are more creative at the stage of the diploma work. Here, really, often you have to use your skills to solve new problems, often very difficult and interesting. I note that in the Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute recently introduced a rule according to which graduate projects of students of engineering specialties must necessarily contain a startup-project. This is certainly a very motivating factor, which not only causes the student to go beyond the usual course of action, but also to show ingenuity to maximize the possible practical application of his project with the parallel development of a business plan. Of course, this adds unusual work when writing a thesis project, but at the same time significantly expands the set of tools for solving practical problems.

As for the possible directions for applying this approach, it is easiest to involve students in the engineering profile, in the curriculum structure of which a significant place is occupied by programming and computer technologies. Most of the modern objects of everyday life, inherited from us and still functioning, rarely have high functionality, but, nevertheless, in many cases have sufficient reliability. Precisely these systems can become the primary subjects of application of such an approach. Moreover, the area of relevant tasks

that need to be solved is very broad – from the modernization of public transport and housing and communal enterprises to military-technical and space developments. "Intelligent" filling, of course, will give new life to familiar things, but most importantly – with each such thing we will get a trained specialist who is aimed at solving usual problems by unconventional methods with promising results. The scale of implementation of such developments will inevitably lead to the emergence of a whole class of new specialists and, ultimately, to the transition of our customary life to entirely new rails.

To strengthen the positive effect of such undertakings, it would be advisable to introduce not a fragmentary system of individual developments with individual teachers or heads of diploma projects, but to create fully functioning innovation groups on the basis of close coordination between higher educational institutions, institutes of the National Academy of Sciences, and enterprises of specialized departments, in whose interests these developments will be carried out. Such groups could become not only generators of new developments, which, of course, are necessary, but also "incubators" of specialists with a new approach to solving both traditional problems and new creative problems. It's no secret that personnel hunger has become one of the main problems at the enterprises of various spheres of the life activity of modern society. Moreover, every year this problem becomes more acute. This is due both to the distortions of public demands in different spheres of life, and to the growing need of workers in more civilized working conditions and the quality of life in general. Sooner or later, in all traditional spheres, there will be a corresponding crisis, if these problems are not paid attention as early as possible. A feature of the current stage is the availability of all the necessary tools that can be used to move to a more progressive development of a wide range of areas of science and industry. Only the economic component and stagnation of traditional approaches often hamper the use of these tools. The more necessary is the "cultivation" of people with a new pragmatic and progressive view of things, and all the more attention must be given to this process.

In conclusion, I note that the introduction of any new processes, as a rule, is rarely easy and smooth. The inertia and conservatism of traditional approaches in various fields compels to slip even the most progressive innovations, and obvious useful ideas find their embodiment, breaking through the most difficult obstacles. But progress is achieved precisely where all problems are overcome and where there is a desire to move to a fundamentally new quality. With desire and perseverance we can come to corresponding opportunities.

Methodical bases of the educational process

Скок Е.Н., Андреева О.А.

*КГКП Ясли-сад «Солнышко», Карагандинский государственный
университет имени Е.А.Букетова, Казахстан*

О РАЗВИТИИ ВОООБРАЖЕНИЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА ПОСРЕДСТВОМ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА

Тема развития воображения детей дошкольного возраста остается актуальной по сегодняшний день. С раннего детства жизнь требует достаточно сформированного уровня воображения. Так, уже к школе ребенок должен уметь ориентироваться в ситуациях, в которых происходят различные преобразования образов предметов, знаков и символов, и быть готовым к предвосхищению возможных изменений. Наиболее успешно становление воображения происходит в игре и изобразительной деятельности. Важно отметить, что это процесс целенаправленного обучения и воспитания. Как показывает практика, в тех случаях, когда в семье, в детском учреждении уделялось значительное внимание специальным развивающим занятиям по изобразительной деятельности, с включением заданий, требующих от детей самостоятельного воссоздания и создания новых образов и ситуаций, их воображение оказывалось на более высоком уровне развития [1].

Обучение детей изобразительному искусству предусматривает наряду с приобретением ими изобразительных умений и навыков развитие воображения. Эта система включает в себя программу требований к изобразительным навыкам дошкольников и методику, основанную на воспитании у них наблюдательности, умения видеть в окружающей жизни многообразие красок, форм, движение. Большое внимание в построении всей системы обучения изобразительному искусству должно уделяться воспитанию воображения ребенка.

«Истоки воображения и дарования детей – на кончиках их пальцев. От пальцев, образно говоря, идут тончайшие нити – ручейки, которые питают источник творческой мысли. Другими словами, чем больше мастерства в детской руке, тем умнее ребенок» – утверждал В.А. Сухомлинский [2]. Вот почему так важны в

дошкольном возрасте занятия изобразительной деятельностью. Они служат улучшению художественного образования и эстетического воспитания детей. Необходимо научить детей видеть прекрасное, понимать и ценить произведения искусства, красоту и богатство родной природы.

Изобразительное искусство включает в себя рисование, аппликацию, лепку.

Рисование популярно среди детей дошкольников 5 - 6,5 лет. Рисуя, ребенок проявляет свое стремление к познанию окружающего мира, и по рисунку в определенной степени можно выяснить уровень этого познания. Чем более развито у детей восприятие, наблюдательность, чем шире запас их представлений, тем полнее и точнее отражают они действительность в своем творчестве, тем богаче, выразительнее их рисунки. В изобразительной деятельности 6-летних детей находят отражение такие специфические особенности их мышления, как конкретность, образность. Изобразительная деятельность ребенка теснейшим образом связана не только с отдельными функциями (восприятием, памятью, мышлением, воображением), но и с личностью в целом. В ней проявляются интересы ребенка, темперамент, некоторые половые различия.

Лепка позволяет изобразить предметы в трехмерном пространстве. В ходе лепки ребенок может передать форму человека, животных, птиц, фруктов, посуды и т.д. Ценно, что свойства используемых в лепке материалов позволяют неоднократно менять форму, достигая желаемой выразительности. Именно развитию способности передачи выразительности образа в лепке необходимо уделить особое внимание в работе с детьми, поступающими в школу.

Занимаясь аппликацией, дети учатся вырезать из бумаги разнообразные сюжеты, узоры, орнаменты, наклеивать их на цветной фон. Дети выполняют как индивидуальные, так и коллективные работы. Дети учатся аккуратности, усидчивости, осваивают основные приемы вырезывания, правила работы с клеем [2].

В процессе изобразительной деятельности развивается моторика, зрительно-двигательная координация, необходимые для подготовки ребенка к письму.

Ребенок успешно овладевает письмом, если он умеет производить рукой ритмичные, равномерные, плавные движения. Формированию такого рода движений способствует рисование растений, декоративное рисование по мотивам вышивок, росписей и др. [3].

Таким образом, воображение играет в жизни ребенка большую роль, чем в жизни взрослого, проявляется гораздо чаще и допускает значительно более легкое

отступление от действительности. Неустанная работа воображения – это один из путей, ведущих к познанию и освоению детьми узкого личного опыта.

В первой половине дошкольного детства у ребенка преобладает репродуктивное воображение, механически воспроизводящее полученные впечатления в виде образов.

В старшем дошкольном возрасте, когда появляется произвольность в запоминании, воображение из репродуктивного превращается в творческое.

Эффективнее всего развивать воображение у детей дошкольного возраста предполагается в изобразительной деятельности, так как именно эта деятельность способствует формированию образов воображения у ребенка дошкольного возраста. Начальные формы проявления воображения у ребенка связаны с самостоятельным созданием первых образов рисунка (аппликации) и представляют собой отдельные разрозненные воображаемые признаки, элементы, дополняющие графические структуры рисунка.

На занятиях изобразительной деятельностью осуществляются и задачи всестороннего развития личности ребенка: умственное развитие и эстетическое отношение к действительности, нравственное воспитание. Процесс рисования, лепки, аппликации вызывает у детей положительные эмоции, удовлетворение от работы с изобразительным материалом, результатом которого является выразительный образ, формируются навыки работы в коллективе и для коллектива, умение согласовывать свои действия с товарищами [4].

Литература:

1. Венгер Н.Ю. Путь к развитию творчества//Дошкольное воспитание. –
2. 1982. – №11. – С. 32-38.
3. Опевалова Е.В. Методы изучения познавательного развития детей по их рисункам: Учебно-методическое пособие. – Комсомольск-на-Амуре: Издательство Комсом.-н/А гос. пед. университета, 2003. – 148с.
4. Полуянов Д.С. Воображение и способности. – М.: Знание, 1985. – 50с.
5. Практическая психология образования/Под ред. И.В.Дубровиной. – СПб.: Питер, 2004. – 592с.

Буракова О. С.

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького, Україна*

ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ ПОВЕДІНКИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА ОСНОВА КОЄННЯ ВЧИНКУ

Культура пронизує всі напрями людської життєдіяльності, починаючи з основ матеріального виробництва та звичайних людських потреб до значущих виявів людської творчості. Вона впливає на всі сфери суспільної та індивідуальної життєдіяльності. На сьогоднішній день стає зрозумілим, що моральне відродження нашої нації повинно ґрунтуватися на новому поколінні, на засвоєнні дітьми загальнолюдських цінностей, вихованні загальної культури, культури поведінки, як її складової. Дошкільний вік і є тією відправною точкою з котрої починається розбудова майбутньої моральної людини. Але надмірна заорганізованість дошкільників, зниження рівня індивідуальної роботи, а також переважна опора на словесні методи виховання не сприяє розвитку культури поведінки дітей в дошкільних навчальних закладах. Словесна форма роботи приводить до того, що вимоги моралі залишаються на рівні знайомого і недостатньо впливають на поведінку.

Аналіз теоретичних досліджень в галузі морального виховання показує, що виховувати культуру поведінки треба, починаючи з дошкільного віку (Г. Годіна, Р. Жуковська, В. Котирло, Е. Кульчицька, Г. Маркова, В. Нечаєва, А. Пельєвська тощо). Вчені встановили закономірні залежності між способом життя дитини, особливостями її особистості і характером виховання.

Культура поведінки розкриває, як саме здійснюються у поведінці вимоги моральності, який вигляд має поведінка людини, наскільки гармонійно та невимушено вони злилися з її способом життя, стали повсякденними життєвими правилами. Культура поведінки – це складова загальної культури людини. Справжня культурність, вихованість – це єдність внутрішнього і зовнішнього: високих моральних якостей людини й відповідного прояву цих якостей у повсякденному житті.

Кожний вчинок людини мотивується певними внутрішніми причинами, намірами. Одна людина може в чомусь допомогти іншій, виходячи з почуттів доброзичливості, людяності, інша – розраховує на якусь вигоду для себе. Тобто, вчинок може бути за своїм зовнішнім проявом моральним у цілому, але наміри, мотиви, що його примушують, у різних людей різні [3, с. 8 - 10].

Вчинки дітей наодинці з дорослим та під час спільної діяльності з однолітками різняться. Навіть дитина, котра знає правила поведінки в спільній грі може поводити себе не добре. В даному випадку ми кажемо про дію мотивів дитини та її внутрішню культуру. Отже, наявність лише певних знань та вмінь у дошкільників не є ключовим показником їх обізнаності та індивідуальних можливостей. Знання доречніше оцінювати у зв'язку з різними сферами життєдіяльності, загальною культурою дитини. Залежно від характеру мотивації С. Рубінштейн розрізняє діяльність і поведінку, зазначає, що «одиницею поведінки є вчинок, а одиницею діяльності – дія». [2].

Теоретичний аналіз літератури, присвяченої дослідженню поведінки, її компонентів, динаміці розвитку в старшому дошкільному віці, а також спостереження за дітьми під час занять, ігор, показали, що виховання культури поведінки у дітей дошкільного віку є важливим завданням у повноцінному всебічному розвитку дитини. Згідно цього завдання, для виховання культури поведінки у дітей старшого дошкільного віку була підібрана система методик для діагностики складових культури поведінки в дидактичних іграх, під час бесід, спостережень.

Для нашої роботи ми виокремили критерії та показники сформованості культури поведінки дітей старшого дошкільного віку:

емоційні реакції дітей, сприйняття себе та навколишнього середовища: міміка, поза, жести; орієнтація на почуття, емоційні стани оточуючих; здатність до емпатії;

тенденція відгуку на соціально схвалювальні норми поведінки: бажання підтримувати позитивні взаємини з оточуючими; усвідомлення обов'язку та соціальних мотивів поведінки у ситуації вибору; орієнтація на цінності, що характерні для оточуючого суспільства;

обсяг уявлень та знань правил культурної поведінки: знання базових правил культурної поведінки; розуміння важливості та значущості дотримання цих правил; сформованість оцінних еталонів культурної поведінки;

адекватність дій та вчинків, відповідно встановленим еталонам соціальної поведінки: стабільність поведінки; сформованість типової поведінки; уміння обирати хід дій власної поведінки.

До кожного з показників було дібрано завдання, з метою визначення рівня наявності даного показника в дітей.

Експериментально-дослідна робота проводилася в три етапи. Експериментом було охоплено 60 дітей старшого дошкільного віку.

Висновок: Експериментальна робота показує, що вивчення елементарних моральних норм з миттєвим практичним закріпленням та створення сприятливої атмосфери дітьми є надзвичайно ефективним засобом регуляції поведінки дітей, що позитивно впливає на самостійну діяльність дітей та сприяє коєнню добрих вчинків.

Література

1. Федорова М. Формування культури поведінки у старших дошкільнят //Дошкільне виховання. – 2002. – № 12. – С. 8-9.
2. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн – СПб: Изд. «Питер», 2000. – 210 с.
3. Островська Л. Ф. Виховання культури поведінки дошкільників / Л. Ф. Островская. – К. : Рад. шк., 1975. – 120 с.

Modern methods of teaching

Качмарчик С.Г.

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

МОЖЛИВОСТІ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ЯК ІНТЕРАКТИВНОГО ПРОЦЕСУ В КОНТЕКСТІ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МІЖОСОБИСТІСНОГО СПІЛКУВАННЯ

Впровадження сучасних засобів інформаційних технологій в систему освіти дає можливість удосконалювати механізми управління системою освіти на основі використання комунікаційних мереж, удосконалювати методи, форми і зміст відповідно до завдань розвитку особистості студента в сучасних умовах інформатизації суспільства.

Розгляд можливостей діалогу як інтерактивного процесу є актуальним не тільки в контексті навчально-пізнавальної діяльності, а й з точки зору міжкультурного і міжособистісного спілкування.

У сучасній теорії і методиці навчання іноземним мовам розвиток діалогічного мовлення є гострою проблемою – не завжди виходить навчити студентів вести бесіду на мові, що вивчається, тому необхідно знайти більш раціональну методику навчання діалогічного мовлення, щоб результати були досягнуті в повній мірі, а сам процес навчання був цікавим і цікавим.

Ситуативність як одна з характерних рис діалогу передбачає, що успішність діалогічного спілкування на уроці багато в чому залежить від заданої ситуації і розуміння учнями мовного завдання спілкування. В іншому випадку ніякі опори не допоможуть успішно виконати завдання. На занятті викладачеві слід долучити студентів до вивчення англійської мови шляхом використання реальних ситуацій або шляхом створення навчально-мовних ситуацій за допомогою наочності: іграшок, предметів, картинок, малюнків, аплікацій тощо, а також вербально-словесним описом ситуації.

Слід зазначити, що використання мультимедійних технологій не може забезпечити істотного педагогічного ефекту без викладача, оскільки ці

технології – тільки способи навчання, ефективність яких залежить від уміння викладача використовувати їх для досягнення певних педагогічних цілей.

Сучасні педагогічні технології, такі як навчання в групах, проектна методика, інтерактивна взаємодія, використання нових інформаційних технологій допомагають реалізувати особистісно-орієнтований підхід до студентів, забезпечуючи індивідуалізацію та диференціацію педагогічного процесу з урахуванням їх здібностей і рівня розвитку. Оскільки, виховання творчої особистості – завдання всієї системи освіти в цілому, то відносини зі студентами будуються на принципах співпраці та спільної творчості. Тільки в цьому випадку ми зможемо зацікавити студентів своїм предметом, сформувати мотивацію і отримати високі результати. Тому основною метою сучасного педагога є відбір методів і форм організації навчально-виховного процесу, які оптимально будуть відповідати поставленій меті розвитку особистості.

Основне призначення вивчення іноземної мови у вищому навчальному закладі полягає у формуванні у студентів комунікативної компетенції. Володіння навичками мовлення в різних її формах (діалогічного і монологічного) має на увазі вміння не тільки викладати свої думки вголос, а й розуміти мову свого співрозмовника.

Оволодіння діалогічним мовленням як одним з основних форм мовного спілкування є істотним елементом іноземних мов в умовах вищого навчального закладу. Без уміння вести бесіду неможливе повноцінне спілкування. Лінгвістичний енциклопедичний словник дає наступне визначення діалогічного мовлення: Діалогічне мовлення – форма (тип) мови, що складається з обміну висловлюваннями, на мовний склад яких впливає безпосереднє сприйняття, що активізує роль адресата у мовленнєвій діяльності адресанта. Діалогічне мовлення не можна спланувати, запрограмувати, так як мовна поведінка одного партнера залежить від мовної поведінки іншого.

Використання інноваційних технологій підвищує мотивацію краще, ніж традиційна робота над текстом і заучування діалогу. Заняття стає цікавим для студента, а отже й продуктивним. Одним з інноваційних методів роботи є використання електронних підручників, так як дана форма роботи має ряд переваг:

- мобільність,

- новизна,
- посиljena кількість вправ і прикладів,
- детальна і наочна ілюстрація навчального матеріалу,
- вивчення лексики, граматики;
- тренування фонетики,
- контроль у вигляді тестів.

На занятті ж можна скористатися іншими інноваційними технологіями, такими як інтернет і відеоролик. Перевагою даних форм роботи є:

- вдосконалення навичок і вмінь діалогічного спілкування;
- розширення словникового запасу лексикою сучасної мови;
- знайомство з культурознавчими знаннями, що включають в себе мовний етикет, особливості культури, традицій країни досліджуваної мови;
- формування стійкої мотивації іншомовної діяльності студентів на занятті на основі систематичного використання "живих" матеріалів;
- збільшення індивідуальної і групової роботи учнів.

Творча мовна діяльність при навчанні діалогічного спілкування, а також робота з інноваційними технологіями дозволяє задіяти навіть самих пасивних, з низьким рівнем навченості студентів і підвищити у них інтерес до предмету.

Отже, можемо зробити висновок:

- практична діяльність викладача повинна бути спрямована на розвиток різноманітних мовних дій;
- необхідно навчати говорінню в діалогічній формі на репліках, що підтримують двосторонню активність;
- для моделювання діалогічного спілкування доцільно створювати комунікативні ситуації в рольових іграх та прийомах колективної взаємодії;
- для підвищення мотивації та інтересу до вивчення іноземних мов слід використовувати в процесі навчання медіаматеріал та Інтернет.

Орынбек Б.А.

*Алматы қаласы физика-математика бағытындағы
Назарбаев Зияткерлік мектебі, Қазақстан.*

ҚАЛЫПТАСТЫРУШЫ БАҒАЛАУ БАРЫСЫНДАҒЫ ЖЕТІСТІК КРИТЕРИЙЛЕРІНІҢ МАҢЫЗЫ

В данной статье рассматривается значение критериев
успеха в процессе формативного оценивания

The article deals with the meaning of success criteria in the process of formative
assessment

Оқу процесіндегі тиімді бағалау және бағалауды түсіну білім беру мен оқытудағы барлық жаңа тәсілдермен тығыз байланысты. Балалар өздерінің түсініктерін құра алатын белсенді оқушылар болатын болса, онда мұғалімдер үшін де, оқушылар үшін де осы түсініктің мәнін білу аса маңызды, өйткені ол оқыту барысында ілгерілеу қадамдарын айқындау мен оған қолдау көрсету үшін қажет. Соңғы зерттеу жұмыстары біздің ұғымымызда формативті, яғни қалыптастырушы бағалау үдерісінің едәуір дамуы мен оны білім беру мен білім алуда қолдану мүмкіндігіне серпін берді. Мұғалімдер мен балалар үшін өздерінің қандай мақсатқа жетуді көздейтінін, мақсатқа жету өлшемдерін түсіну не үшін керек екенін білу маңызды /1/.

Осыған байланысты қалыптастырушы бағалауды жүзеге асыру үшін критериалды бағалау тәсілдерін қолданудың маңызы зор. Себебі оқушы өзінің не істеу керек екендігін, қандай іс-әрекет үшін тиісті бағасын алу мүмкіндігі бар екенін нақты білуі қажет.

Әр сабақтың тақырыбына, күрделілігіне, мазмұнына және мақсаттарына байланысты жетістік критерийлерін құрау қажет. Жетістік критерийлерін құрау барысында аса мән беретін жағдай – нақтылық. Егер сіз картамен жұмыс істеу дағдыларын тексергіңіз келсе картамен жұмыс істеуге байланысты критерийлер құрауыңыз керек. Ал теориялық білімге байланысты критерийлер, әрине, мүлдем бөлек болуы тиіс. Сондықтан критерийлерді құраудың өзі аса үлкен

жауапкершілікті талап етеді. Және бұл критерийлер сабақтың пәндік, тілдік мақсаттарына жету үшін қызмет атқаруы қажет.

Осы аталған талаптарға байланысты бірнеше мысалдар келтіруге болады.

Бірінші мысал: сынып-10, тақырып: «ТМД ұйымының саясаты», оқу мақсаты: **ТМД ішкі және сыртқы саясаты мен қарым-қатынастарын салыстыра алу.** Осы мақсатқа жету үшін төмендегі жетістік критерийлері ұсынылады:

1. Халықаралық саяси топтардың ТМД ұйымымен қарым-қатынас деңгейіне қарап жіктей алады.

2. ТМД мен Қазақстанның Дүние жүзі картасындағы геосаяси орналасуының оң жақтарын анықтап, ТМД мен Қазақстанның экономикасы мен қауіпсіздігіне әсерлерін тұжырымдайды.

Қалыптастырушы бағалауға арналған тапсырмалар:

1. Халықаралық саяси топтарды 3 топқа жіктеңіздер: ТМД ұйымымен жақсы, орташа қарым-қатынастағы және мүлдем қарым-қатынас құрмағандар. Топтастыруға дәлелдемелер келтіріңіз.

2. ТМД ұйымының картасын қарастырыңыздар. ТМД елдерінің шекаларының қаншалықты күрделі екендігін қарастырыңыздар. Жалпы ТМД аумағы мен жеке Қазақстан үшін геосаяси орналасуының оң/теріс жақтарын анықтаңыз.

3. Геосаяси орналасудың экономика мен қауіпсіздікке әсерін анықтап талдаңыз.

Жетістік критерийлеріне сәйкес өзара бағалауды ұсыну, оқушылардың өзге топқа комментарийлері мен ұсыныстарын тындау да өте тиімді әдіс болып табылады.

Оқушыларға көмек ретінде келесі сөзтіркестерін ұсынуға болады: «Менің ойымша...», «Біздің ойымызша...», «Мен санаймын...», «Біз санаймыз...», «Егер болған жағдайда.....», «Мысал ретінде айтуға болады», «.... болудың себебі...», «.... деп болжам жасауға болады», «..... болса, тиімді деп ойлаймын», «Қорыта келгенде...», т.б.

Екінші мысал: сынып-10, тақырып: «Қазақстанның биологиялық қорлары». Оқу мақсаттары: **Қазақстанның табиғи аймақтары бойынша флора мен фаунаның орналасуын талдау; Биологиялық қорларға қатысты**

экономиканың тәуелділігін анықтау үшін карталарды талдау. Осыған байланысты сабақта төмендегідей мақсаттар қоюға болады:

Барлық оқушылар жасай алады:

- Қазақстанның табиғат зоналарын біледі, орналасуын көрсете алады;
- Қазақстан флорасы мен фаунасына жалпылама сипаттама бере алады.

Оқушылардың көбісі жасай алады:

- Табиғи зоналар бойынша флора мен фаунаның таралуын сипаттай алады;
- Нақты мысалдар келтіре алады.

Кейбір оқушылар жасай алады:

-Қазақстан флорасы мен фаунасының экономикалық маңыздылығын сипаттай алады. Бұл оқушылардың түрлі деңгейлеріне байланысты күтілетін нәтиже десе болады.

Тілдік мақсаттарға сәйкес пайдалы сөз тіркестерін ұсынуға болады: Пайдалы сөз тіркестерге келесілер кіруі мүмкін:

Табиғат зоналарының қалыптасуына **факторлар әсер етеді?**

... **деп бекітуге болады.** ... **сияқты болып көрінгенмен**
 сияқты айырмашылықтар бар. **Қазақстанның өсімдіктері** ерекшеленеді.
 Қазіргі Қазақстанның өсімдік жамылғысы мен жануарларының маңыздылығын
 көруге болады, т.б.

Бұл мақсаттарға жету үшін оқушылар төмендегі **жетістік критерийлерін** орындауы керек:

1. Оқушылар атлас және кескін картаны пайдаланып Қазақстанның әрбір табиғи аймақтарындағы кездесетін өсімдіктер мен жануарлар түрін анықтайды және оны белгілейді. Яғни бұл жерде оқушының картамен жұмыс істеуі, талдау жасай алуы, практикалық жұмыс жасау дағдыларын тексеруге болады.

2. Оқушылар Қазақстанның табиғи аймақтары бойынша флора мен фаунаның орналасуын талдайды. Оқушылар ел бойынша биологиялық қорлардың таралуын және оның экономика үшін маңыздылығын түсіндіреді. Бұл критерийді орындау барысында оқушылардың қажетті ақпаратты талдап, пікірталас жасайды.

Үшінші мысал: сынып-9, тақырып: «Адамның шаруашылық іс-әрекетіне климаттың әсері». Оқу мақсаттары: **Жылыжай әсерінің, озон тесіктерінің және**

қышқыл жаңбырлардың себептері мен салдары. Климаттың ауыл шаруашылығына, өнеркәсіпке, көлікке, адам денсаулығына әсері және адамның климаттың өзгеруіне ықпалын азайту жөнінде өз шараларынды ұсыну. Осыған байланысты келесі жетістік критерийлерін ұсынуға болады. Және айта кететін жай – жетістік критерийлері әдетте белгілі бір дағдыны қалыптастыруға бағытталған. Мысалы, сыни тұрғыдан ойлау және зерттеу дағдысына байланысты жетістік критерийі - жылыжай әсерінің, озон тесіктерінің және қышқыл жаңбырдың пайда болу себептерін анықтайды. Коммуникация және рефлексия дағдысына сәйкес жетістік критерийі - жылыжай әсерінің, озон тесіктерінің және қышқыл жаңбырдың әсерінен туындайтын экологиялық мәселелерді анықтайды. Зерттеу дағдысына сәйкес жетістік критерийі - экологиялық мәселелердің алдын алу жолдарын ұсынады деп нақтылануы мүмкін.

Төртінші мысал: сынып-8, тақырып: «Табиғи ресурстарды бағалау». Оқу мақсаты:

Табиғи ресурстарды экономикалық және экологиялық тұрғыдан бағалау. Мысалы, бұл жағдайда әр топ таңдауы бойынша Қазақстан аймағындағы табиғи ресурс түріне экономикалық және экологиялық тұрғыдан баға береді. Аймақ- Орталық, Шығыс, Батыс, Оңтүстік, Солтүстік. Жетістік критерийлері ретінде -ресурспен қамтамасыз етілу түсінігін біледі; - ресурстың сапасын анықтайды; -ресурстың шаруашылықта қолданылуын талдай алады, - аймақ үшін ресурстың маңыздылығын анықтайды, кескін картада атауларын жазып белгілейді деп белгілеуге болады.

Қорыта келе оқыту мен оқу процесінде мұғалімдер мен оқушылар пән бойынша бағдарламада көрсетілген барлық оқу мақсаттарын қамтуы тиіс екенін атап кету керек. Берілген оқу мақсаттарының бірнешеуі қалыптастырушы бағалауды жүргізу үшін іріктеліп алынады. Бұл мақсаттар мұғалімдер мен оқушыларға келесі дағдылар бойынша даму деңгейін анықтауға мүмкіндік береді:

Білу
Түсіну
Білімін қолдану
Сыни ойлау
Анализ
Синтез
Бағалау
Рефлексия
Зерттеушілік дағды
Шығармашылық
Тыңдалым
Оқылым
Жазылым
Айтылым
Математикалық сауаттылық
Техникалық әдіс /2/

Кез-келген дағдылар бағалау ұсыныстарында көрсетілген оқушының пәндік білімі мен қабілеттерін дамытуда пайдаланылатын оқыту әрекеттері аясында қалыптасады. Және бұл динамикалық құбылыс. Яғни сыныптың деңгейіне, сабақтың мазмұнына сәйкес жетістік критерийлері де өзгеріп отыруы мүмкін және оларды үнемі жетілдіріп отыру қажет. Бұл мұғалімнің күнделікті бақылауы мен мини-зерттеу жұмысының нәтижесі болмақ.

Әдебиеттер:

1. Мұғалімге арналған нұсқаулық. Үшінші (негізгі) деңгей. Center of Excellence NIS. Faculty of Education. University of Cambridge. Астана, 2012
2. Оқушылардың оқу жетістіктерін критериалды бағалау. Мұғалімге арналған әдістемелік ұсыныстар. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» Дербес білім беру ұйымы. Педагогикалық өлшеулер орталығы. Астана, 2016

Dr. Krupenyna N.

Teacher Training Institute (Dnieper, Ukraine)

STUDY OF ARAB SCIENTISTS OF PUPIL'S ADAPTATION PROBLEMS

Pupils, being in new social and cultural environment, enter the intense flow of adaptation.

The ability of a pupil to integrate into a new environment depends on its be shaped But also how they develop patterns of adaptation. Leaving home and integrated into a new environment, with peers those who have never seen, with different rules to be learned and in a strange place, not easy.

Adaptation, as defined by the Arab scientists, has a plurality of meanings and applications, most of which allude to the process of changing to suit an alternative purpose, function, or environment; the alteration of one thing to suit another.

Arab scholars Dr. Rifai Naim [1] and Dr. Zero Halabi Muwaffaq Hashim[2] consider adaptation as a process aiming at coping with inconsistency between the student and the new school environment. This process includes psychological, social and academic adaptation aspects. The adaptation process results in a qualitative interaction between the student and the school environment, harmony and a steady balance of their relationships. Seeking this harmony, both the student's and the school's integral efforts are critical. The student has to bear a new role, consistent with his own nature and the requirements of the new environment. These requirements, however, must be well-defined, clear and reasonably worded, protecting autonomy and dignity of the maturing personality. Teachers' behaviour directly influences the process of students' adaptation to a new school and its result. Success of pupils adaptation depends on the degree to which he can satisfy his needs (psychological, social and didactical) in the new environment. If these needs are satisfied, the student functions causing problems for neither himself nor those around him, he sets a positive attitude towards his new school.

Analysis of Arab scientific publications [3; 4; 5;6] helped to ascertain that researches on the school transition have two well-defined trends: 1) the school

transition influence on students' academic and social functioning, emphasizing identification of difficulties, encountered by the students; 2) strategies, facilitating students' adaptation to a new school environment, providing a favourable school environment.

Changes in school environment explain problems of pupils adaptation to a new school for the most part. If the school environment does not conform to the students' needs, his adaptation process complicates. Researchers elucidate such significant factors for the successful students' adaptation to a new school as students' safety and a warm and welcoming environment, also called school microclimate or ethos. However, the students' adaptation and success of their further functioning at a new school mostly depend on students-teachers relationship (Najaf, Ahmed Afrah, 2013[7]; Abu Ghali, Mahmoud Attaf, 2014[8]).

Newcomers successfully adapt to a new school and overcome negative effects of the school transition, when their teachers' behaviour is distinguished by such attributes as showing interest in their students, caring for their students, appreciation of their students' endeavour, listening to their pupils, their active involvement in learning (Shaya Mohammed Abdullah, 2013[9]), making of pupils feel supported by their teachers and able to receive individual help (Daoud Sofana Ahmed, 2013 [10]). The teachers' behaviour indicator, especially important for pupils adaptation to a new school, is to help of pupils enabling them to understand many changes in students' learning, personal and interpersonal relationship after a school transition. Relying on pupils evaluation of help, received from their teachers, we can forecast indicators of many other variables, namely, students' psychological condition (self-concept, depression), interpersonal relationship (interaction with teachers, peers, deviant of pupils, children-parents conflicts).

Researches on adaptation to a new school usually rely on an analysis of the subjective experiences of pupils transitioned from one school to another. However, researches on their parents' opinion about teachers' behaviour with newcomers and its effect on the students' emotional state at a new school has been scanty (for instance, Smadi Ahmad Abdul Majid, 2015[11]; Nomad Mona Hassan Sayed, 2015[12]; Ziad Abdel Karim, 2014[13]).

Thus, the study of Arab scientists of pupil's adaptation problems deserves special attention of European scientists.

BIBLIOGRAPHY

- 1- د. نعيم الرفاعي، الصحة النفسية – دراسة في سيكولوجية التكيف، ص (403-404-406-407-408-445).
- 2- د. صفر الحلبي -موفق هاشم، الاضطرابات النفسية عند الأطفال و المراهقين، ص (352-355).
- 3- صابر ابو طالب، أنماط التكيف الأكاديمي عند طلبة الكلية العربية بعمان كمية جامعية متوسطة، رسالة ماجستير غير منشورة، الجامعة الاردنية 1991، ص (91-99).
- 4- فاضل، عبد الرحيم :حاجات ومشكلات المتميزين الممتحنين ببرامج المتميزين في الاردن مقارنة مع الطالب غير المتميزين، رسالة ماجستير غير منشورة، كمية الدراسات العليا و الجامعة الاردنية، عمان 2001.
- 5- عبدالله المنيزل، و سعاد العبدلات، موقع الضبط والتكيف الاجتماعي المدرسي، دراسة مقارنة بين المتفوقين تحصيليا والعاديين ، مجلة دراسات العلوم الانسانية، المجلد (22) ، العدد 6، الملحق، عمان، الاردن (1995).
- 6- أماني محمد ناصر، التكيف المدرسي عند المتفوقين والمتأخرين تحصيلاً في مادة اللغة الفرنسية وعلاقته بالتحصيل الدراسي في هذه المادة، العام الدراسي: 2005-2006.
- 7- افراح احمد، التجنبية وعلاقتها بالشعور بالنقص وقوة الإرادة لدى طلبة الجامعة، اطروحة دكتوراه، الجامعة المستنصرية- كلية التربية، 2013 .
- 8- أبو غالي، عطا محمد، فاعلية برنامج تدريبي في تحسين الكفاءة الاجتماعية لدى التلميذات المساء إليهن في مرحلة الطفولة المتأخرة، . كلية التربية، جامعة الأقصى، غزة، فلسطين، المجلة الأردنية في العلوم التربوية : مج10، ع3 ، أيلول 2014 ، ص ص. 291-275
- 9- الشايع، محمد عبد الله، التكيف الاجتماعي لدى تلاميذ دار الرعاية الاجتماعية بمدارس التعليم العام في المملكة العربية السعودية، مجلة العلوم الاجتماعية، مج41، ع1، 2013 .
- 10- سفانة أحمد داود، الإرشاد التربوي ودوره في تفعيل الضبط الاجتماعي لدى طلبة كلية التربية الأساسية : دراسة ميدانية، مجلة ابحاث كلية التربية الاساسية : مج12 ، ع3 ، 2013 .
- 11- صمادي، أحمد عبد المجيد، الفروق في المسؤولية الاجتماعية لدى طلاب المرحلة الثانوية في منطقة حائل بالمملكة العربية السعودية في ضوء عدد من المتغيرات، المجلة الأردنية في العلوم التربوية :مج11 ، ع1 ، آذار 2015 .
- 12- منى حسن السيد البدوي، أثر اختلاف التعرض للمسلسلات المصرية والتركية المدبلجة على الذكاء الاجتماعي لدى المراهقين، مجلة العلوم التربوية :مج23 ، ع2 ، ج1 ، أبريل 2015 .
- 13- زياد عبد الكريم الجراح، مغالطات التفكير لدى طلبة الصف الأول الثانوي العلمي في الأردن حول قضايا علمية إجتماعية وعلاقتها بجنسهم، مجلة العلوم التربوية :مج26 ، ع2 ، مايو 2014 .

Аяпбергенова А.М.

№17 Байқоңыр ЖОББМ информатика пәні мұғалімі

МЕКТЕПТЕ ИНФОРМАТИКА ПӘНІН ОҚЫТУДА ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев Қазақстан халқына Жолдауында «Біз бүкіл елімізде әлемдік стандарттар деңгейінде сапалы білім беру қызметіне қол жеткізуге тиіспіз. Қазіргі таңда ақпараттық-коммуникациялық технологиялар біздің елімізде де жоғарғы қарқынмен дамып келеді. Білім беруде жаңа технологиялық әдістермен қатар жаңа ақпараттық технологияларды да қолданудың мүмкіндігі жасалып отыр» деген болатын. Әсіресе, ақпараттық дәуірде технологияның қолданылуы ерекше. Білім сапасын жоғарылату, оны жеткілікті түрде арттыруда жаңа ақпараттық технологияларды қолданусыз, заманауи телекоммуникациялық құралдарды пайдаланусыз мүмкін емес. Озық әдістемелік технологиялармен қаруланған, заман талабына сай оқытудың жаңа әдістерін, яғни ақпараттық-коммуникациялық технологияларды толық меңгерген педагог қана білім алушының сапалы білім алуына мүмкіндік жасайды.

АКТ арқылы жалпы оқыту үрдісінің функциялары: оқыту, тәрбиелеу, дамыту, ақпараттық болжамдау және шығармашылық қабілеттерін дамытумен анықталады. Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану арқылы оқушының интеллектуалдық, рухани азаматтық және басқа да адами қасиетін қалыптастыруына игі әсерін тигізеді. Ақпараттық технология еңбексүйгіштікке үйретеді. Сондықтан, бүгінгі компьютерлендірілген заманда ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың пайдалану арқылы ғылымның кез келген саласын қарқынды дамытып, одан тиімді нәтиже алуымызға болады.

Жаңа технологиялармен сабақ жүргізуде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану оқушы үшін де ұстаз үшін де ыңғайлы. Сабақтарымызда ақпараттық-коммуникациялық технологияларды негізгі мақсаты:

1. Ақпараттық технологияларды қолдана отырып, оқу-тәрбие процесінің барлық деңгейін жетілдіру, оқу-тәрбие жұмысына жаңашылдық енгізу:

- білім сапасының көтерілуіне жағдай жасау;
- білім сапасының көтерілуіне жағдай жасау;
- оқыту процесінің сапасын арттыру;
- пәнаралық байланысты тереңдету;
- қажетті ақпаратты іздеуді оңайлату және көлемін ұлғайту.

2. Оқушыны заман талабына сай жан-жақты дамыту, ақпараттық қоғамда өмір сүруге икемдеу, даярлау;

- коммуникативтік қабілеттерін дамыту;
- өздігінен ізденуге, шешім қабылдай білуге бағыттау;
- компьютерлік графика, мультимедиа технологиясын пайдалану, киноларды, видеороликтерді көрсету, сабаққа байланысты музыкаларды тыңдату арқылы эстетикалық тәрбие беру;
- пәнаралық байланыс орнату;
- ақпараттық мәдениетін қалыптастыру, ақпаратты өңдей білуге үйрету.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиямен жұмыс істеу – компьютерді пайдалануға, модельдеуге, электрондық оқулықтарды, интерактивті тақтаны қолдануға, интернетте жұмыс істеуге, компьютерлік оқыту бағдарламаларына негізделеді. Информатика сабақтарында инновациялық технологияларды пайдаланудың тиімділігі:

- Оқушының өз бетімен жұмысы;
- Аз уақытта көп білім алып, уақытты үнемдеу;
- білім-білік дағдыларын тест тапсырмалары арқылы тексеру;
- шығармашылық есептер шығару кезінде ақпараттық процестерді түсіндіру арқылы жүзеге асыру;
- қашықтықтан білім алу мүмкіндігінің туындауы;
- қажетті ақпаратты жедел түрде алу мүмкіндігі;
- экономикалық тиімділігі;
- іс-әрекет, қимылды қажет ететін пәндер мен тапсырмаларды оқып үйрену;
- оқушының ой-өрісін дүниетанымын кеңейтуге де ықпалы зор.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың пайдалану-педагогикалық іс-әрекеттердің мазмұны мен формасын толықтыру негізінде оқыту үрдісін жетілдірудің бірден бір жолы. Сондықтан компьютерлік желілерді, интернет жүйесін, электрондық оқулықтарды, мультимедиялық технологияларды, қашықтан оқыту технологиясын пайдалану оқу орындарында ақпаратты – коммуникациялық технологиялар кеңістігін құруға жағдай жасайды.

Өз сабағымда күнделікті жаңа тақырыптарды АКТ-ның желілік түрін пайдалана отырып түсіндіремін. Мысалы, электрондық оқулық, интернет желісін күнделікті сабағымда қолданамын.

Меңгерілуі қиын сабақтарды компьютердің көмегімен оқушыларға ұғындырса, жаңа тақырыпқа деген баланың құштарлығы оянады деп ойлаймын. Мұғалімдер де өздеріне қажетті әдістемелік, дидактикалық көмекші құралдарды молынан ала алады.

Олай болса, қоғамның әрбір мүшесі ақпаратты сауатты, ақпараттық мәдениеті мен ақпараттық құзыреттілігі дамыған тұлға болуы қажет.

Нысанов Е.А., Ережепова А.Е., Ибрагимов У.М.

*Южно-Казахстанский государственный университет им. М.Ауезова,
Шымкент, Казахстан*

РЕЗУЛЬТАТЫ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ ИНТЕГРАЦИИ МЕДИАОБРАЗОВАНИЯ С КУРСОМ ИНФОРМАТИКИ ДЛЯ КЛАССОВ ЕСТЕСТВЕННО-МАТЕМАТИЧЕСКОГО НАПРАВЛЕНИЯ

Цель экспериментального исследования состояла в проверке педагогических качеств разработанных средств обучения, проявляющихся во влиянии на формируемые у школьников учебного знания и информационные умения. Параллельно проводился мониторинг информационных предпочтений школьников. Статистическая обработка полученных результатов проводилась в соответствии с методикой, принятой в педагогических исследованиях, с использованием электронных таблиц Excel 2010. При сравнении средних и средних с константой во всех случаях был выбран уровень надежности теста $\alpha=0,05$ [1].

Педагогический эксперимент по интеграции медиаобразования с курсом информатики проводился в течение полугода в специализированной Южно-Казахстанской областном школе-интернате №1 для одаренных детей с обучением на трех языках.

В критическом эксперименте проверялось влияние разработанных в ходе исследования средств обучения на качество знаний школьников (прочность и осознанность) и отношение школьников к СМИ и их сообщениям. При постановке критического эксперимента мы исходили из того, что результаты, полученные в 10а, 10б классах, не могут быть экстраполированы на другие учебные заведения, поскольку экспериментаторы получают постоянную методическую поддержку и заинтересованы в положительных результатах [2].

В первой группе (10а) занятия имели медиаобразовательную аспектность, в то время как во второй группе (10б) те же вопросы рассматривались с позиций классической методики обучения информатики. Принципиально важным моментом

эксперимента стала различная средства обучения, в результате чего учитель самостоятельно осуществлял отбор средств обучения для формирования комплексов из предложенной ему системы средств. Такая постановка эксперимента позволила проверить предположение о том, что задачи медиаобразования могут быть решены в любой методической системе.

Чтобы установить характер влияния разработанных средств на результаты обучения информатики, была получена итоговые оценки тестового экзамена, которую сдали 30 школьников, полностью изучивших курс информатики. Перед проверкой итогов экзамена, проводившейся без участия учителей, были выделены подгруппы, в которых на протяжении семестра использовался медиаобразовательный потенциал средств обучения информатики.

Анализ ответов школьников показал, что школьники тех классов, в которых разработанные средства обучения информатики использовались для решения задач медиаобразования, имеют более прочные знания, и правильно применяют их для объяснения явлений повседневной жизни.

Различие в числе правильных ответов, которые дали школьники разных классов, вполне закономерно, поскольку использование средств обучения информатики в качестве средств интегрированного медиаобразования предусматривает систематический перевод аналоговых медиатекстов в конвенциональные и наоборот.

Среднее число правильных ответов по всей работе в классах «Информатика» равно $4,27 \pm 0,06$, а в подгруппе, где использовался медиаобразовательный потенциал средств обучения — $4,87 \pm 0,12$. Поскольку средние значения числа правильных ответов для обеих классов ($2,87 \pm 0,06$ и $6,27 \pm 0,12$) близки к значениям соответствующих медиан (3 и 6,5), можно предположить, что обнаруженные закономерности характерны не только для областной школе-интернате №1 для одаренных детей с обучением на трех языках, и что их можно экстраполировать и на другие школы Казахстана.

Определение эффективности предлагаемой методики на уровне знаний школьников проводилось по формуле:

$$\mathcal{E}_{(v)} = \frac{A - B}{B} \cdot 100\%$$

, где

$\mathcal{E}_{(y)}$ — эффективность работы по уровню усвоения, A — число правильных ответов после обучения по новой методике, B — число правильных ответов после обучения по традиционной методике.

Если принять, что данная формула объективно оценивает эффективность, то $\mathcal{E}_{(y)} = (118 \pm 4)\%$.

Таким образом, использование в учебном процессе средств обучения информатики и медиаобразования способствует формированию у школьников более прочных и осознанных учебных знаний, при этом осознанность проявляется в применении знаний, полученных на уроках информатики, для объяснения явлений повседневной жизни и критического анализа сообщений СМИ. Это мы связываем, в первую очередь, с сильным воздействием средств обучения на эмоциональную сферу школьников;

Проведённый педагогический эксперимент подтвердил справедливость гипотезы исследования.

Литература

- 1 Федоров А.В. и др. Медиаобразование. Медиапедагогика. Медиажурналистика. -М.: Изд-во Программы ЮНЕСКО «Информация для всех», 2005, 1400 с.
- 2 Нысанов Е.А., Абдиева З.А., Ережепова А.Е. Жаратылыстану-математика бағытындағы сыныптар үшін информатика курсы мен медиабілімді біріктірудің тұжырымдамалық негіздері // «XXI ғасырдағы педагогика мен психология: теория, әдіснама мен тәжірибе» Халықаралық Конгресс еңбектерінің жинағы. I том. -2016. 250-253 бб.

Квасных Г.С.

к.п.н., доцент СКГУ им. М. Козыбаева, г. Петропавловск

Кузина С.В.

*Учитель физической культуры КГУ «Средняя школа №23», магистр,
г.Петропавловск*

СТРУКТУРА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧИТЕЛЯ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

Современное развитие общества требует новой системы образования – «инновационного обучения», которое сформировало бы у обучаемых способность к проективной детерминации будущего, ответственность за него, веру в себя и свои профессиональные способности влиять на это будущее.

Педагогическая деятельность учителя физической культуры должна быть переориентирована на развитие творческих способностей обучающихся, повышение уровня их образованности, обеспечение перерастания процесса обучения в процесс физкультурного самообразования, самоопределения, физического самосовершенствования на протяжении всей индивидуальной жизни (согласно Концепции реформирования общего образования в области физической культуры автора В.П. Лукьяненко).

Исследования, проведенные У. Биттнером и Е. Кардась, показали, что, согласно мнениям самих учителей физической культуры, в процессе подготовки будущих учителей этого предмета особое внимание необходимо уделить следующим темам: методическая подготовка; планирование дидактико-воспитательной работы; знание процедур профессионального роста; умение пользоваться компьютерными и информационными технологиями; овладение умениями осуществлять воспитательную работу; знания в сфере интерпретации и использования прав в области образования; знания в области содержания межпредметных связей.

Учитель физической культуры должен обладать компетентностями, характеризующими его в первую очередь как работника сферы физической культуры, науки или культуры в целом.

Это могут быть, по мнению И.А. Зимней, такие компетентности: компетентности, относящиеся к самому себе как личности, субъекту деятельности, общения; компетентности, относящиеся к социальному взаимодействию человека с другими людьми; компетентности, относящиеся к деятельности человека.

Под *профессиональной компетентностью* И.А. Зимняя понимает способность работника качественно и точно выполнять свои функции, успешно осваивать новое и быстро адаптироваться к изменяющимся условиям [1].

Среди профессионально важных качеств педагога физической культуры можно выделить следующие: эрудиция, педагогическое мышление, интуиция, умение импровизировать, наблюдательность, оптимизм, находчивость, педагогическое предвидение, рефлексия, внимательность, эмоциональная устойчивость, настойчивость, коммуникативные и организаторские способности, физическое здоровье и спортивные навыки, гуманизм, справедливость, честность, искренность, требовательность, любовь и уважение к детям, принципиальность, интеллигентность и объективность.

В структуре деятельности учителя физической культуры на уроке можно выделить конструктивный, организаторский, коммуникативный и гностический **компоненты** [2]. Представим их.

Конструктивная деятельность учителя - это мыслительная деятельность по проектированию ключевых и предметных компетенций, а также по формированию качеств личности учащихся на отдалённый период времени, на конечный результат с учётом требований завтрашнего дня.

Гностическая деятельность учителя физического воспитания – это, прежде всего, анализ содержания и способов осуществления учебного процесса, изучение его участников (их возможностей и способностей), возрастных, половых, индивидуальных особенностей, результатов собственной деятельности (её достоинств и недостатков), изучение эффективности различных методов организации занятий и методов обучения и воспитания, развития двигательных качеств, т.е. сбор разнообразной информации об особенностях процесса и результатах своего труда для коррекции деятельности.

Организаторская деятельность преподавателя физического воспитания - одна из ведущих, она состоит из реализации на практике проектов (планов) педагога.

Коммуникативная деятельность учителя физического воспитания выражается в общении его с учащимися, организации взаимоотношений между ними, установлении и поддержании контактов, обмене информацией, организации взаимоотношений между членами одного отделения команды.

Все компоненты деятельности (конструктивный, гностический, организаторский, коммуникативный) неразрывно связаны между собой, зависят друг от друга, оказывают взаимное влияние и образуют целостную организацию [3].

Структура деятельности **учителя** по мере роста профессионального мастерства может видоизменяться: одни компоненты, менее выраженные, начинают возрастать, а другие, ранее преобладающие, утрачивают ведущую роль, т.е. происходит переструктурирование деятельности.

Таким образом, новый тип экономического развития, утверждающийся в информационном обществе, вызывает необходимость в течение жизни постоянно повышать свою квалификацию.

Литература:

1. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования // Высшее образование сегодня. - 2003. - № 5. - С. 34 – 42.
2. Коровин С.С., Фомин Н.А. Профессионально-прикладная физическая подготовка работников сферы обслуживания (педагогические и физиологические аспекты). – Оренбург: ОГПИ, ЧГПИ, 1991. – 109 с.
3. Даринский А.В. Непрерывное образование. // Советская педагогика. -1975. - №1. – С. 28 – 33.

Умбетова Қ. Б.

қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімі,

Ақдала орта мектебі, Балқаш ауданы, Алматы облысы,

Қазақстан Республикасы

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ-ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ОЙЛАУЫН АРТТЫРУДА СЫНИ ТҰРҒЫДАН ОЙЛАУДЫҢ ӘДІСТЕРІН ТИІМДІ ҚОЛДАНУ

Бүгінгі таңда жас ұрпаққа кез келген пәнді ұғындырудың тиімді жолы – жаңа технология негіздері болып табылады. Ондағы негізгі мақсат оқушыға сапалы білім беру арқылы, еліміздің жарқын болашағына нұрлы жол ашу болып табылады. Елбасы Н.Ә.Назарбаев айтқандай, Қазақстанның болашағы қазақ тілінің дамуына, тағдырына тікелей байланысты. Сондықтан да мемлекеттік тілдің оқытылу жағдайына көп көңіл бөлініп отыр. Осы тұрғыда жаңа технологияларды қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында кеңінен пайдаланамыз. Соңғы жылдары оқытудың жаңа технологиялары білім беру саласында кеңінен қолданылып келеді. Олардың ішінде отандық әдіскер ғалымдар жасақтаған «Модульдік оқыту технологиясы» (М.Жанпейісова), «Деңгейлік тапсырмалар» (Ж.Қараев), әсіресе қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарына арналған «Сатылай кешенді талдау» (Н.Оразақынова), «Сыни тұрғысынан ойлау» М. Мирсеитова т.б. технологиялары мұғалімдердің қызығушылығын арттырып, оқу үдерістеріне кеңінен ендірілуде.

Сабақ барысында бір ғана тәсілмен шектелмей, өз сабақтарымда қазіргі таңдағы инновациялық технологияларды оқушылардың жас ерекшеліктеріне байланысты таңдап қолданамын. Мен үшін әрбір сабаққа жаңалықтарды, озық тәжірибелерді пайдалану үлкен жетістіктерге жетелейді. Өзімнің әрбір сабағымда озық технологияларды пайдалану жақсы нәтижелер бергенін көрудемін. Кез келген сабағымда тақырып бойынша жаңалықтармен таныстыру арқылы бастау дәстүрге айналды. Қызығушылықты арттыру арқылы сабақты бастау сол сабақтың аяғына дейін қызық өтуіне себеп. Биылғы оқу жылында біздің мектептің алдына қойып отырған әдістемелік тақырыбы «Сыни тұрғысынан ойлау» технологиясымен тікелей байланысты. «Оқу мен жазуды сын тұрғысынан ойлау» стратегиясы

сабақты жоспарлауда өте тиімді. Мұнда оқушының ойы шындалып, өз даму деңгейіне сай жетістіктерге жетуге болады.

Сын тұрғысынан ойлау жобасы мынадай үш құрылымнан тұрады:

Қызығушылықты ояту – бұрынғы білетін және жаңа білімді ұштастырудан тұрады. Білім алушы жаңа ұғымдарды, түсініктерді, өзінің бұрынғы білімін жаңа ақпаратпен толықтырады, кеңейте түседі. Сондықтан да, сабақ қарастырылғалы тұрған мәселе жайлы білім алушы не біледі, не айта алатындығын анықтаудан басталады. Осы арқылы ойды қозғату, ояту, ми қыртысына тітіркенгіш арқылы әсер ету жүзеге асады. Осы кезеңге қызмет ететін «Топтау», «Түртіп алу», «Ойлану», «Жұпта талқылау», «Болжау», «Әлемді шарлау» т.б. деген аттары бар әдістер жинақталған. Қызығушылықты ояту кезеңінің екінші мақсаты – білім алушының белсенділігін арттыру. Білім алушы өз білетінін еске түсіреді, қағазға жазады, көршісімен бөліседі, тобында талқылайды. Яғни айту, бөлісу, ортаға салу арқылы оның ойы ашылады, тазарады. Осылайша шындалған ойлауға бірте-бірте қадам жасала бастайды. Білім алушы бұл кезеңде жаңа білім жайлы ақпарат жинап, оны байырғы біліммен ұштастырады.

Мағынаны тану - бұл кезеңде білім алушы жаңа ақпаратпен танысады, тақырып бойынша жұмыс істейді, тапсырмалар орындайды. Оның өз бетімен жұмыс жасап, белсенділік көрсетуіне жағдай жасалады. Білім алушының тақырып бойынша жұмыс жасауына көмектесетін оқыту стратегиялары бар. Соның бірі INSERT. INSERT – оқығанын түсінуге, өз ойына басшылық етуге, ойын білдіруге үйрететін ұтымды құрал. Бір әңгіменің соңына тез жету, оқығанды есте сақтау, мәнін жете түсіну – күрделі жұмыс. Сондықтан да, білім алушылар арасында оқуға жеңіл-желпі қарау салдарынан түсіне алмау, өмірмен ұштастыра алмау жиі кездеседі. Мағынаны түсінуді жоғарыдағыдай ұйымдастыру – аталған кемшіліктерді болдырмаудың бірден-бір кепілі. Үйретушілер білетіндерін анықтап, білмейтіндерін белгілеп сұрауға әзірленеді. Бұл әрекет арқылы жаңаны түсіну үшін бұрынғы білім арасында көпірлер құрастыруға, яғни байланыстар құруға дағдыландырады.

Ой-толғаныс - бұл кезеңде күнделікті оқыту процесінде білім алушының толғанысын ұйымдастыру, өзіне, басқаға сын көзбен қарап, баға беруге үйретеді. Білім алушылар өз ойларын, өздері байқаған ақпараттарды өз сөздерімен айта алады. Бұл сатыда білім алушылар бір-бірімен әсерлі түрде ой алмастыру, ой түйістіру, өз үйрену жолын, кестесін жасау мақсатында басқалардың әр түрлі

кестесін біліп үйренеді. Бұл үйрену сатысы – ойды қайта түйіп, жаңа өзгерістер жасайтын кезең болып табылады. Әр түрлі шығармашылықпен ой түйістіру болашақта қолданылатын мақсатты құрылымға жетелейді. Осы кезеңді тиімді етуге лайықталған «Бес жолды өлең», «Венн диаграммасы», «Еркін жазу», «Семантикалық карта», «Т кестесі», «Эссе жазу» сияқты стратегиялар әр сабақтың ерекшелігіне, ауыр-жеңілдігіне қарай лайықтала қолданылады.

Осы аталған стратегиялардың бірнешеуі әр сабағымда қолданыс табады. Мазмұны өте күрделі шығармалардың мәнін жете түсінуде, еске сақтауда сыни тұрғыдан ойлау стратегиялары оқушыларға көп көмегін тигізеді. Енді сол әдіс – тәсілдердің өзім жиі қолданатындарыма тоқталсам: Тақырыпты толық ашып түсінуде көмектесетін оқыту стратегиясы **«INSERT»** стратегиясын жиі қолданамын.

«V»- білемін;

«-»- білмеймін

«+»- мен үшін жаңа ақпарат

«?»- мені таң қалдырады белгілерін қойып отырып оқу тапсырылады.

INSERT –оқығанын түсінуге, өз ойына басшылық етуге, ойын ашық білдіруге үйрететін ұтымды құрал.

«РАФТ» стратегиясы – бұл стратегияны «кейіпкерге хат» деп алса да болады. Формасын түрлендіруге мүмкіндік бар: хат, хабарландыру, жеделхат, өтініш, бұйрық, жарнама. Оқушы жұмысқа кіріспес бұрын мәтіннің мазмұнын жетік түсінуге тырысады, ол үшін оны бірнеше қайтара оқып, ой елегінен өткізеді. Рафт оқушылардың тілін дамытады, қиялын өрбітеді, өз ойларын қағаз бетіне түсіру арқылы эссе жазуға жетелейді, ресми іс қағаздары жөнінде түсініктері қалыптаса түседі.

«Жуан-жіңішке сұрақтар» стратегиясы - оқушылар мәтінмен жұмыс істей отырып, мәтін мазмұны бойынша өздері тың сұрақтар құрастырады. Бұл дегеніміз, оқудың барлық әдістерін меңгеру болып табылады. Өйткені, оқушы алдымен қатесіз, түсініп оқуға тырысады, қойған сұрағына өзі жауап беруге дайын тұрады, басқа балалардың сұрақтарын мұқият тыңдап, сұрақ құрастырудың қиын жұмыс екенін біліп, ең үздік сұрақтарға ілтипат білдіреді.

«Куббизм стратегиясы» – ойын арқылы оқыту. Кубиктің алты жағына жазылған сөздер бойынша жұмыс жасайды. Қандайда бір затты жан жақты талдайды, талқылайды, сол арқылы білімдерін қайталайды, жаңа білім қосады.

Сипатта (түрі, түсі, көлемі).
 Салыстыр (ұқсастығы, айырмашылығы).
 Ұсын (қалай, қай жерде пайдаланылады?).-
 Дәлелде (қарсы және қарсы емеспін).
 Талда (қалай жасалған, неден тұрады?).
 Ой толғау (бұл неден жасалған?).
 Кубикпен жұпта немесе топта жұмыс жасайды.

Сыни тұрғысынан ойлаудың және бір бағыты – тәрбиелік. Оқушылар өзгелердің пікірімен санасуға, әр адамның пікірі маңызды екенін бағалауға, өз ісіне есеп беруге үйренеді. «Адамға ең бірінші білім емес, тәрбие берілуі тиіс. Тәрбиесіз берілген білім – адамзаттың қас жауы», - деп Әбу-Насыр әл-Фараби айтқандай әр сабақта баланы адамгершілікке тәрбиелеу өте маңызды.

Сын тұрғысынан ойлауды дамыту сабақтарының негізінде сабақта оқушылар арасында:
 — бір-бірінің пікірін тыңдауға, сыйлауға ынтымақты қарым-қатынастың негізі қаланады;
 — өзін жеке дара тұлға ретінде тануға жол ашуға;
 — бір-біріне құрметпен қарауға;
 — өз ойын ашық, еркін айтуға, пікір алмасуға;
 — өзін-өзі, бірін-бірі бағалауға;
 — мұғаліммен еркін сөйлесіп, пікір алмастыруға;
 — достарының ойын тыңдай отырып, проблеманы шешу жолдарын іздей отырып, қиындықты шешуге көмектесуге;
 — белсенді шығармашылықты ойлауға негіз қаланады.

Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев «Білімді, сауатты адамдар-бұл ХХІ ғасырда адамзат дамуының негізгі қозғаушы күші» деген болатын. Бүгінгі таңдағы оқыту үрдісі жаңа әдіс-тәсілдерді, жаңаша идеяларды қолдануды талап етеді. Әр мұғалім өз іс-тәжірибесінде көптеген қиындықтармен, кедергілермен кездеседі. Ол заман көшіне ілесу үшін өз білімін жетілдіріп отыруы қажет. Жас жеткіншектердің ақыл-ой әлеуетін барынша дамыту үшін олардың санасына өз халқының тарихи тамырын, рухани және адамгершілік қағидаларын, азаматтық және отансүйгіштік идеяларын сіңіруіміз қажет. Осының бәрі қазақ тілі мен әдебиет пәні арқылы жүзеге асатындықтан да, егеменді еліміздің еркін ойлы азаматын қалыптастырудағы қазақ тілі пәнінің маңызы зор екенін ескере келе, оны оқыту мәселесіне үлкен жауапкершілікпен қарауымыз қажет.

Амреева М.Х.

№161 «Бөбекжай» балабақшасының тәрбиешісі

Балқаш ауданы, Алматы облысы, Қазақстан Республикасы

МЕКТЕПАЛДЫ ДАЯРЛЫҚ ТОБЫНДАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ОҚУ ІС- ӘРЕКЕТІН ДАМУ

Бүгінгі таңда Қазақстан Республикасында мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеу мен оқыту мәселесінің өрісі кеңейіп келеді. Балаларға берілетін білім мазмұнын игерту және оларды тұлғалық жағынан үйлесімді қалыптастыру басты бағыттардың бірі ретінде танылып отыр. Әсіресе мектепалды даярлық тобындағы балаларды оқу іс-әрекетін меңгеруге даярлау ерекше мәнге ие болып отыр.

Қазақстан Республикасының 2011-2020 жылға дейінгі білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасында үздіксіз білім берудің бастапқы деңгейі мектепке дейінгі тәрбие және оқытуда баланың бойында оқу қызметін меңгеруге қажетті жеке қасиеттерді тәрбиелеуге, яғни мектепалды дайындыққа ерекше көңіл бөлініп отыр. Осы құжатта көрсетілгендей, мектепалды даярлықтың негізгі мақсаты 5-6 жасар балалардың дене дамуы мен психикалық саулығын қорғау және нығайту, ақыл-ойын жетілдіру, олардың бойында қарапайым білім негіздері, іскерлік пен дағдылардың алғышарттарын қалай отырып, бастауыш мектепте білім алуға бірдей бастапқы мүмкіндіктермен қамтамасыз ету.

Мектепке дейінгі тәрбие мәселелері жөнінде ғылыми-теориялық және әдістемелік зерттеулер Б.Б.Баймұратова, А.Меңжанова, М.С.Сәтімбекова, М.Т.Тұрыскелдина, Ә.Әмірова, Ә.М.Мұханбетжанова, А.Е.Манкеш, Қ.Меңдаяқова, Ф.Н.Жұмабекова, т.б., мектепке дейінгі білім беру теориясы және әдістемесі Г.З.Таубаева, К.М.Метербаева, Ш.Сапарбайқызы, А.Қ.Мұханбетчина т.б. еңбектерінде зерттелінген.

Қазақстандық педагогтар мен психологтар еңбектеріне талдау жасай отырып, мектепалды даярлықта балалардың ақыл-ой белсенділіктері, баланың оқуға құштарлығы, әртүрлі нәрселерді тез түсінуі, кез-келген нәрсені

әп-сәтте қабылдап алатыны, олардың мінезін қалыптастыруда педагогтардың үнемі бақылау, мадақтау, әдістерін дұрыс қолданып отыруын, төзімділік, табандылық, шешімділік, т.б. қасиеттердің ойын іс-әрекеті үстінде белсенді дамитыны, әрі жетіле түсетіндігі ғылыми-теориялық және әдістемелік тұрғыда дәлелденгендігіне көз жеткіздік.

ҚР мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартының мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту бөлімі бес білім беру саласын қамтиды және мектепте білім алуға бағытталған баланың әлеуеттік мүмкіндігін ашуды көздеді.

Әр саланың мазмұны төмендегідей құзыреттіліктерді қалыптастыруға бағытталған: денсаулық сақтау; коммуникативтік-тілдік; танымдық; шығармашылық; әлеуметтік.

Бағдарламаның мазмұнын іске асыру – белгілі бір мақсатқа бағытталған, бір-бірімен тығыз байланысты дербес бөлімдерден тұратын білім беру салаларының жұмысын жүргізу болып табылады.

«Денсаулық» білім беру саласында балалардың денсаулығын нығайтуға, салауатты өмір салтының ережелерін саналы түрде сақтауын қалыптастыруға, бала ағзасы мен маңызды қозғалыс дағдыларының функционалды мүмкіндіктерін жетілдіруге бағытталған педагогикалық жұмыстардың шарттары мен мазмұны, міндеттері белгіленген.

«Қатынас» білім беру саласында байланыстырып сөйлеуін, мектепке дейінгі ересек жастағы балалардың тілдік іс-әрекетке жеке қабілеттерін, мазмұнды диалог пен монолог құра білу іскерлігін, сауат ашу және жазуды меңгеруге дайындау мақсатында тілдік шығармашылығын көрсетуге бағытталған жұмыстардың мазмұны мен міндеттері қарастырылады.

«Таным» білім беру саласында баланың қоршаған ортада бағдарын кеңейтіп, толықтыру, салыстыру, талдау, жалпылау, байқау, үлгілеу, қарапайым іздеу іс-әрекеттерін меңгеру, табиғатты қорғау тәсілдерін меңгеруі, түрлі ақпарат көздерімен жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыруға бағытталған педагогикалық жұмыстардың міндеттерін, мазмұны мен шарттарын айқындап көрсетеді.

«Шығармашылық» білім беру саласында баланың әлемге деген эстетикалық қатынасы мен ұлттық, классикалық және заманауи көркем құралдарының дамуымен бірге қалыптасуы қарастырылады. Балалар

шығармашылығы мен іс-әрекеттерін біріктіру арқылы балалардың көркемдік қабілеттерін қалыптастырды.

«Әлеуметтік» білім беру саласында - әлеуметтендіруді қоғамдық қатынастар жүйесіне енуге қажетті балалардың әлеуметтік-мәдени тәжірибелерінің дамуы ретінде қарастырып, еңбек және білім-білік дағдыларын, қағидалар, құндылықтар, салт-дәстүрлер, ережелер, тұлғаның әлеуметтік қасиеттерін қалыптастыру мәселелері қарастырылады [3].

Сонымен қатар, бұл сала кіріктірілген сипатта жұмыс атқарып, бес білім беру саласының мазмұнын іске асырады. Балалардың іс-әрекеттерін түрлендіруді ұйымдастыру негізінде олардың үлкендермен, құрбыларымен қарым-қатынас жасауда қарапайым өзін-өзі бақылау мен реттеу дағдыларын қалыптастырды.

Мектепалды жастағы балаларды зерттеу үстінде ғылыми-зерттеу жұмыстарына барлық әдістерді қолдануға болады. Бірақ, кейбіреулері өте күрделі және арнайы бір құралдарды қажет ететіндері де кездеседі. Сондықтан тәжірибеде салыстырмалы жеңіл тесттерді, сауалнамаларды, бақылауды, құжаттарды талдауды және психологиялық-педагогикалық диагностикалық эксперименттер қолданылды.

Мектепалды жастағы балаларға білім беруде диагностикалық әдістер арқылы, олардың:

1. Дүниетанымдық түсініктерін анықтау.
2. Тапсырманы ауызша орындауын тексеру.
3. Балалардың заттарды тану ептілігін анықтау.
4. Оқиганың жүйелілігін анықтап, ептілікпен тауып орнатуға бейімделуін қалыптастырады.

Балалардың диагностикалық міндетін, алдын-ала өтілген материалдарды меңгеру деңгейін, мүмкіншілігінше жеке түрде анықтау қажет. Бұл жағдай баланы мектептегі жағдайларға қалыптасуының жандануын қамтамасыз етеді және осының негізінде жаңа материалдарды меңгеру үшін жағымды жағдайлар жасалынады. Жаңа материалдарды меңгерудің тиімділігі осындай базистердің қаншалықты негізделіп құралатындығына байланысты.

Қарапайым математикалық ұғымдарды қалыптастыруда балалардың танымдық іс - әрекетін дамыту, олардың құзіреттілігін қалыптастыруда зерттеу

жұмыстарының маңызы өте зор. Көптеген зерттеулер балалардың көзқарасын кеңейтуде және қасиеттерінің дамуына әсер етеді. Балалардың ойлау қабілетін дамытуда математика пәнінің алатын орны ерекше. Оның әрбір жұмысы ой белсенділігін қажет етеді. Зерттеу балалардың ойлау қабілетін жетілдіретін жаттығу жұмыстарын жүргізуге көп көңіл бөлу керек. Олар әртүрлі математикалық логикалық есептер, сөзжұмбақтар, математикалық ребустар, жұмбақтар мен жаңылтпаштар, санамақтар.

Мектеп алды жасындағы балаларда интеллектуалдық операцияларының қалыптасуында баланың алмасу көзқарасының ролін анықтады және сынып құрамындағы оқыту барысындағы қатынас жүйесінің әлеуметтік құрамында болды. Мектепке дейінгі балалар ойлауының дамуы үшін бұл тәсіл ең қолайлы тәсіл болып табылады.

Жалпы айтқанда, осындай жағдайларға байланысты мектепалды даярлықтағы балалардың бойындағы оқушы болу ықыласын, маңызды әрекеттерді орындауын, оқуды бала ерік-жігер қасиетінің дамуының жеткілікті дәрежесін, кейбір арнайы білімдер мен дағдыларды игеруді және оқып, жаза білуін, санауды, математикалық есептерді шығаруды, баланың таным әрекеттерінің және танымдық қызығушылығының даму дәрежесін, сонымен бірге ойлау қабілеттері, мектептегі оқуға ұсынылған жоғарғы талаптарға сай болуын, сөйлеудің дамуын, айналасындағыларға байланыстырып, жүйелендіріп және түсінікті етіп, заттарды, суреттерді, оқиғаларды және т.б. игеріп алу ептілігін, баланың жалпы әрекетке кірісуін, сынып ұжымына үйренуін және сыныпта өз орнын таба алатын баланың жеке басының қасиеттерін жүріс-тұрысының әлеуметтік мотивтерін, жүріс-тұрысын игеру ережелерін және т.б. жатқыза аламыз.

К. пед.н. Огурцова О.Л., Петрова С.О.

Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського

ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ ДІЛОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

На сучасному етапі становлення інформаційного суспільства особливого значення набуває застосування у навчальному процесі інноваційних методик навчання, які передбачають активне використання ресурсів мережі Інтернет на постійній основі. З одного боку, це пов'язане з тим, що Інтернет-ресурси постійно оновлюються і студенти мають змогу працювати з актуальною професійно-орієнтованою інформацією, а з іншого, з тим фактом, що студенти ВЗО майже постійно мають доступ до мережі Інтернет через комп'ютери та мобільні телефони.

Таким чином, враховуючи стрімкий розвиток інформаційного суспільства, провідні університети світу об'єднаними зусиллями створили декілька онлайн платформ, на яких почали розміщувати навчальні курси, розроблені своїми викладачами, і відкрили доступ до цих курсів всім бажаючим. Найбільш популярними платформами стали платформи, розміщені на сайтах www.edx.org та www.corsea.org. З точки зору навчання ділової англійської мови наявність таких освітніх платформ надає можливості для значного підвищення ефективності навчання майбутніх професіоналів.

По-перше, англomовна професійно-орієнтована інформація, подана на цих сайтах, є цікавою, достовірною, актуальною та корисною для професійного зростання студентів за тими спеціальностями, за якими вони навчаються та сприяє імпліцитному розширенню словникового запасу.

По-друге, інформація подається як носіями англійської мови, так і спеціалістами для яких вона не є рідною, але які володіють нею на високому професійному рівні. Це вирішує проблему відсутності природнього іншомовного середовища.

По-третє, у процесі роботи з он-лайн курсами студенти працюють з інформацією, поданою одночасно у відео та текстовому форматі. Таким чином,

студенти мають можливість розвивати навички аудіювання з опорою на невербальну комунікативну поведінку, яку спостерігають на відео, та текст, що розміщений поряд з відео.

По-четверте, курси, які розміщуються на платформі, мають однакову структуру. Вони поділені на тижні і авторами визначена кількість годин, які студент повинен виділити кожного тижня на вивчення навчального матеріалу, що надає можливість як викладачу так і студентам ефективно планувати свій час.

По-п'яте, у кожному курсі надається підбірка наукових статей англійською мовою за темою, що важливо для професійного зростання студентів.

По-шосте, у рамках курсу передбачається виконання домашнього завдання до кожного тижня, що автоматично перевіряється самою платформою. Домашнє завдання включає, як правило, участь у загальних для всіх студентів курсу, форумах та дискусіях, тестування пройденного матеріалу та виконання творчих завдань.

По-сьоме, платформа будує графік успішності студентів, що є важливим як для студентів так і для викладача для загального контролю динаміки навчального прогресу студентів.

По-восьме, платформа надає можливість у рамках курсу спілкуватися у англійськомовному чаті з тими хто навчається на курсі.

Враховуючи потенційну навчальну ефективність вищезгаданих платформ виникла необхідність оцінки ефективності використання цих платформ у практиці навчання ділової англійської мови. Таким чином, ми вирішили провести експериментальне навчання із студентами четвертого курсу протягом одного семестру 2016-2017 навчального року.

Таким чином, **мета статті** - описати методику змішаного навчання ділової англійської мови з використанням навчальних ресурсів, розміщених на платформі сайту www.edx.org та навести результати соціологічного дослідження щодо оцінки ефективності використання платформи www.edx.org в практиці навчання ділової англійської мови студентів четвертого курсу економічних спеціальностей КІІ ім.Сікорського.

Відповідно до навчальних програм передбачається, що студенти повинні вивчати англійську мову за підручниками Intelligent Business Upper- Intermediate

та по закінченню курсу досягти рівня B2 відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти

В рамках експериментального навчання студентам було запропоновано сформувати малі групи по 4-5 осіб та довільно вибрати один курс на платформі, розміщеній на сайті www.edx.org. Найбільш популярними стали такі курси як «IELTS Academic Test Preparation», «The Science of Happiness» та «From Excel to mySQL», їх обрали 31,3 % студентів. Курс «Personal Finance Planing» обрали 18,8 відсотків студентів. Курси «Introduction to Project Management» та «English Grammar and Style» обрали по 12,5 % студентів. А курси Introduction to Public Speaking та Conversational English Skills обрали по 6,5 % студентів (див. Рис.1)

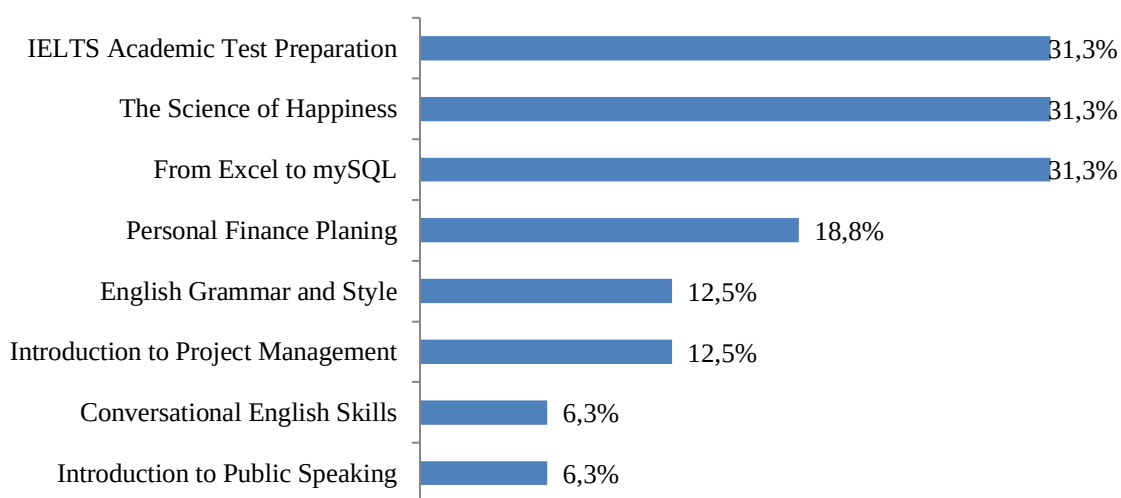

Рис. 1. Розподіл вибору студентами онлайн-курсів, розміщених на сайті www.edx.org для використання у вивченні англійської мови

Опишемо методику проведення експериментального навчання. Відповідно до основних принципів методики змішаного навчання, студенти отримали завдання зробити 1 тиждень обраного курсу вдома щотижня. Така робота включала перегляд всіх відеоматеріалів, виконання всіх запропонованих завдань, читання рекомендованих статей та підготовку малою групою презентації вивченого матеріалу. Як правило, вибрані курси склалися із 8-12 навчальних тижнів.

Заняття розпочиналось із запитань та перевірки викладачем графіку успішності студентів (progress), що вибудовувала платформа. Слід зазначити, що показники були достатньо високими: у всіх студентів показники успішності були

вищими за 50%. Після перевірки графіку динаміки навчального процесу, студентам надавалась можливість виступити з презентацією протягом 15 хвилин та відповісти на запитання щодо теми доповіді, які ставили студенти, що входили в інші малі групи, та викладач.

Слід окремо розглянути емоційну складову включеності студентів у навчальний процес. Спостереження за ними протягом навчання показало, що студенти отримували задоволення від своєї роботи, зокрема проведення презентації. Було помітно, що вони сприймали проведення презентації, як можливість самовираження та творчої реалізації, відчували задоволення від отриманих результатів роботи, які фіксувала платформа.

Було помітно, що увага студентів зміщувалась з безпосереднього вивчення ділової англійської мови як предмету на використання англійської мови як інструменту у ході реального професійного спілкування. Таким чином, засвоєння мови відбувалось імпліцитно. протягом семестру студенти пройшли у середньому 12 тижнів вибраного курсу.

Під час кожної доповіді, студенти мали презентувати 15 найбільш цікавих для них термінів, таким чином, словниковий запас студентів розширювався та поповнювався термінами, які саме вони відбирали та вважали актуальними та корисними.

З метою отримання інформації, щодо особливостей реалізації описаної інноваційної методики змішаного навчання та інформації щодо суб'єктивної оцінки студентами запропонованої методики та перспектив її подальшого використання ми розробили анкету і провели опитування в кінці навчального семестру. Опитування передбачало анкетування всіх студентів навчальної групи, в якій використовувалась інноваційна методика навчання. Анкетування було анонімне, анкета складалась з 21 запитання, що охоплювали питання особливостей використання платформи, розміщених на сайті www.edx.org, ставлення до методики змішаного навчання та перспектив подальшого навчання за допомогою онлайн-курсів розміщених на подібних платформах.

Соціологічне дослідження передбачало визначення ступеня корисності використання онлайн-курсів для розвитку таких навичок читання, письма, говоріння та аудіювання.

Виходячи із результатів проведеного анкетного опитування можемо було зроблено висновок, що навчання діловій англійській мові у ВЗО України потрібно поступово змінювати в напрямку змішаного навчання. Зокрема впроваджувати методики, що передбачають використання онлайн-курсів розміщених на таких платформах як www.edx.org як обов'язкову складову навчального процесу. Така трансформація призведе до значного підвищення ефективності навчання студентів та буде відповідати сучасними вимогам до підготовки спеціалістів економічного профілю, що з'являються у зв'язку із становленням інформаційного суспільства. Можливості даної методики не обмежуються підготовкою спеціалістів економічних спеціальностей. Описана методика змішаного навчання є перспективною.

Подальші перспективи досліджень використання інноваційної методики змішаного навчання передбачають розширення вибірки опитувань, опитування студентів щодо очікувань від інноваційної методики на початку навчального семестру та справдження очікувань наприкінці семестру по завершенню навчання; співставлення показників успішності з контрольними групами, що займаються за стандартною методикою навчання.

Література:

1. **Misuraca, G.** (2012) *Envisioning digital Europe 2030: scenarios for ICT in future governance and policy modelling*. European Foresight Platform, 63p.
2. **O'Sullivan, B.** (2006). *Issues in testing business English: the revision of the Cambridge Business English Certificates*. (17). Cambridge University Press.
3. **Razak A., Connolly T., Hainey T.** (2011) 'The use of Game-Based Learning Within Curriculum for Excellence' *Games-Based Learning. The 5th European Conference*, The National and Kapodistrian University of Athens, Greece, 20-21 October, UK: Academic Publishing Limited, P. 1.
4. **Seidametova Z.S., Ablyalimova E.I., Medzhitova L.M., Seitvelieva S.N., Temnenko V.A.** (2012) *Cloud technologies and education*. Simferopol: DIAPI. (Oblachnie tehnologii i obrazovanie).

Сорокина В.П.

*Харьковский государственный профессионально-педагогический колледж им.
В.И. Вернадского*

К.т.н. Акмен В.О., к.т.н. Сорокина С.В.

Харьковский государственный университет питания и торговли

К.б.н. Звягинцева О.В.

*Национальный технический университет «Харьковский политехнический
институт»*

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГИЙ И ЭЛЕКТРОННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ОБУЧЕНИИ

На развитие профессионального образования и формирование образовательного пространства в целом значительно влияет развитие Интернет-технологий и информационных систем. Изменяется коммуникационное пространство и его возможности. Появляются новые технологии, которые могут использоваться в учебном процессе. Интернет-технологии приобретают все больший вес в развитии информационного пространства. Информационные ресурсы постоянно изменяются на уровнях: аппаратных средств (возникают новые виды компьютерного и мобильного оборудования – ноутбуки, КПК, смартфоны, iPhone и тому подобное); программного обеспечения (открытые ресурсы с бесплатным доступом); коммуникации (новые виды беспроводного доступа – WiFi, WiMAX, 3G, 4G, широкополосные сети и тому подобное).

Все большее внимание теоретиков и практиков привлекает проблема использования в учебном процессе сервисов Web. Они предоставляют возможности, которых не было несколько лет назад: мгновенная коммуникация между пользователями, независимо от их географического места расположения; совместная синхронная и асинхронная творческая работа; новые способы представления информации и работы с ней, колоссальные информационные

объемы, доступные каждому. Материал, предоставленный преподавателем, уже не единственный источник информации. Студенты, в любом случае, будут обращаться к Интернет-ресурсам во время выполнения учебных заданий, будут контактировать в социальных сетях, обмениваться информацией. Поэтому лучше, чтобы этот процесс был предварительно продуман и скоординирован. А это требует соответствующего уровня подготовленности самого преподавателя, постоянной работы над повышением своего профессионального уровня.

Службы и сервисы сети Интернет – электронная почта, поисковые системы, тематические каталоги, образовательные порталы, социальные сети, видео- и геосервисы – могут использоваться при организации учебы разных форм обучения. Для организации взаимодействия между студентами и преподавателем могут быть использованные системы телеконференций и вебинаров. Последние получают распространение в качестве образовательной информационно-коммуникационной технологии, организованной с помощью специального программного обеспечения, что позволяет передавать и контролировать знания, преимущественно в интерактивном режиме. Для проведения вебинаров используют возможности Skype, TeamViewer и других сервисов.

Веб-технологии приобретают основное значение для развития профессионального образования. Кроме того, что они предоставляют в свободном доступе большое количество разных программных средств для учебного процесса, они стимулируют возникновение новых идей для взаимодействия и саморазвития преподавателей и студентов. Выделяют такие основные направления их использования: создание дидактичных материалов; проведение исследований; сотрудничество и коммуникация; публикация работ; дистанционная учеба и др. Исследования осуществляются через поиск в сети: материалов для решения проблем, которые возникают при преподавании; необходимой научной литературы; учебных проектов с помощью технологий, которые позволяют создать условия для самостоятельной умственной и творческой деятельности. Поиск в сети обеспечивается такими системами как Google, Rambler и др. Важным является создание дидактических материалов. Среди технологий Веб для этого существует большое количество инструментов. Кроме инструментов, методов и источников сведений и данных, Веб-технологии предоставляют новые возможности для: обеспечения свободного доступа к

учебным материалам, благодаря социальным сервисам и технологиям в облаке (например, онлайн-сервис Evernote позволяет хранить, синхронизировать и отыскивать текстовые записи, веб-страницы, фотографии, рисунки и т.п.); коммуникации между участниками процесса учебы, что позволяет осуществлять обмен профессиональным опытом, методическими ресурсами и т.п.; создания инновационных средств учебы; повышения мотивации к учебе, самообучения, реализации личностного потенциала.

С точки зрения организации дистанционной учебы, важным является вопрос развития электронных систем управления учебной деятельностью или, так называемых, платформ. Сегодня их предложение является достаточно разнообразным: ATutor, Виртуальный университет, Prometheus и др. Вместе с тем, одной из наиболее популярных среди учебных заведений разного уровня в нашей стране остается Moodle (от Modular Object – Oriented Dynamic Learning Environment), поскольку это бесплатная, открытая система управления учебой, ориентированная, в первую очередь, на организацию взаимодействия между преподавателем и студентами. Она может использоваться как для организации дистанционных курсов, так и во время учебы.

Следовательно, современные Веб-технологии позволяют решать ряд методических и дидактических заданий, в частности: создание и хранение учебного материала; формирование базы начального и научно-методического обеспечения; активизация самостоятельной деятельности. Отдельные – предоставляют возможности для совместной коллективной работы. Их развитие открывает новые перспективы для усовершенствования учебного процесса, поскольку растут требования и к техническому обеспечению заведений, и к научно-методическому сопровождению, и к содержанию деятельности преподавателя в части использования им новых методов, форм и средств учебы и т.п.

Social pedagogy

к.філос.н., доцент Мальцева О.В., магістрант Якименко В.О.

ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ

ДІТЕЙ-ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ В УКРАЇНІ

Найбільш вразливою категорією осіб, що постраждали від анексії Криму та військових дій на Сході України є діти, щодо яких мають бути вжиті особливі заходи соціально-правового захисту. Специфіка дитячого віку передбачає додаткову увагу до цієї категорії осіб, що знайшло відображення у низці документів системи міжнародного захисту прав людини, розроблених в межах діяльності Організації Об'єднаних Націй та інших світових інституцій, а саме: Декларації прав дитини 1959 р.; Конвенції про права дитини 1989 р.; Факультативному протоколі 2000 р. до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах; Керівних принципах щодо альтернативного догляду за дітьми 2010 р.; Рішенні Ради Європи щодо прав дітей та розвитку соціальних послуг, дружніх до дітей та сімей 2011 р.; Рішення Європейської Комісії «Інвестиції у дітей: розірвати коло неблагополуччя» 2013 р. Ситуація на Сході країни є універсальним маркером прогалин в законодавстві та практики його застосування щодо забезпечення прав та свобод дітей. Громадські та міжнародні організації постійно фіксують численні порушення законодавства щодо дотримання прав дітей у спеціалізованих закладах інтернатного типу, реєстрації дітей як ВПО, порядку отримання дітьми-ВПО адресної допомоги, реалізації права на освіту та медичну допомогу.

Україна не перша країна, перед якою вже у ХХІ ст. постала проблема захисту прав дітей-переселенців та дітей, що перебувають у зоні збройних конфліктів. За спостереженням Спеціального представника генерального секретаря ООН з питань дітей і збройних конфліктів станом на липень 2016 року затяжні військові конфлікти призвели до загибелі, викрадення, експлуатації, вербовки, каліцтва дітей у значних масштабах в Сирійській Арабській Республіці, Афганістані, Сомалі, Південному Судані, Ємені [1].

За даними Гельсінської спілки, незважаючи на існування значної кількості нормативно-правових актів, що регулюють різні аспекти захисту прав дітей в Україні, «сьогодні дуже мало правових норм, які встановлюють особливості правового

регулювання правового регулювання права дітей в умовах збройного конфлікту» [2, с. 28]. Отже, наразі постає завдання розробки дієвого механізму соціально-правового захисту дітей, що перебувають в зоні військових конфліктів, та тих, що вдаються до переміщення всередині країни, спасаючись від війни. Це є нагальною проблемою міжнародного гуманітарного права, національних систем права, бо в надзвичайних ситуаціях діти завжди повинні отримувати необхідний захист у першу чергу [3, с. 10].

Серед наукових досліджень, що спрямовані на аналіз соціально-правового захисту дітей, варто відзначити О. О. Мордань, О. В. Пономаренко, Н. М. Савельєва, Р. В. Чубук, С. Ю. Чернета та ін. Однак сучасний стан вирішення проблем ВПО надзвичайно актуалізує дане питання, особливо в плані правового захисту дітей-переселенців.

Отже, мета даної роботи – дослідити процес становлення механізму правового забезпечення прав дітей-переселенців в Україні на поточному етапі.

В Україні на березень 2017 року на офіційному обліку знаходиться 1,628 млн. осіб внутрішніх переселенців через анексію АР Крим та збройний конфлікт на Сході України. Кожний 6 переселенець в Україні – це дитина. На загальному неблагополучному тлі із захистом прав переселенців, ситуація із забезпеченням прав дитини є критичною [4]. За даними делегації України під час відкритих дебатів Радбезу ООН щодо дітей та збройних конфліктів, 68 дітей загинули і 186 отримали поранення на Сході України з початку конфлікту [5]. За повідомленням ЮНІСЕФ, за період конфлікту на Сході України загалом постраждало близько 580 тис. дітей [6].

Розмірковуючи про розробку спеціального механізму правового забезпечення прав дітей у кризових ситуація, вчені виділяють декілька їх категорій, як таких, що постраждали від конфлікту. А. Пшенична зазначає, що в умовах проведення АТО в Україні потребують спеціального механізму правового забезпечення своїх прав дві категорії дітей, яких вона умовно поділена на дітей, переміщених з тимчасово окупованих територій та районів проведення антитерористичної операції, та дітей, які перебувають на тимчасово окупованих територіях, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження [7, с. 53]. Д. Чижов цей перелік доповнює категорією дітей учасників бойових дій, які брали участь в антитерористичній операції, померли, загинули, оголошені померлими та/або оголошені безвісти зниклими [8].

Перші кроки в розробці соціально-правового механізму захисту дітей-переселенців зроблені ще в 2014 році, коли ВР України було прийнято ряд законів [9], норми яких містили лише загальні, недеталізовані положення щодо забезпечення правового захисту дітей під час збройного конфлікту. Питання щодо навчання дітей учасників бойових дій і

дітей, батьки яких загинули під час участі в антитерористичній операції розглянуто в Указі Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення додаткових соціальних гарантій окремих категорій громадян» від 29 жовтня 2014 року [10].

Слід зазначити, що переважна більшість законодавчих змін 2015 р. стосувалася саме дітей, які переміщені з тимчасово окупованої території та зони АТО. Було посилено контроль за дотриманням прав дітей з вразливих категорій – дітей, що прибули з окупованих територій та зони проведення АТО без супроводу законних опікунів (виявлення таких дітей, фіксування факту наявності таких дітей, реєстрація, збір та обробка інформації щодо зв'язку з законними опікунами та іншими близькими родичами), порядок отримання дітьми статусу ВПО, а також статусу дитини, що позбавлена батьківського піклування, матеріального забезпечення, пільг на проживання у гуртожитках, навчання, відпочинок та оздоровлення тощо. На розгляді знаходяться законопроекти щодо внесення змін до порядку реєстрації дітей-ВПО, спрощення процедури реєстрації факту народження дитини, подано на розгляд ініціативу щодо зміни строків подання документів для отримання державної допомоги у зв'язку з народженням дитини. Однак внесення змін триває занадто повільно.

Тривалий час єдиною спеціальною правовою нормою, що врегульовувала статус дитини в умовах збройного конфлікту, було положення статей 30-33 Закону України «Про охорону дитинства» [11], проте вони не відповідали ситуації, що складалася в Україні. Ситуація змінилася з прийняттям Верховною Радою України 26 січня 2016 року Закону України «Про внесення змін до деяких законів України, спрямованих на посилення соціального захисту дітей та підтримки сімей з дітьми» [12]. З метою вдосконалення системи забезпечення прав дітей в Україні, удосконалення механізмів та процедур прийняття рішень щодо захисту дитини за місцем її фактичного перебування, розвитку соціальних послуг з підтримки сімей із дітьми, які потрапили в складні життєві обставини, постраждали внаслідок воєнний дій чи збройних конфліктів були внесені зміни та доповнення в ряд нормативно-правових актів: Сімейний кодекс України; Закон України «Про місцеве самоврядування»; «Про місцеві державні адміністрації»; «Про охорону дитинства»; «Про соціальні послуги»; «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування»; «Про безоплатну правову допомогу»; «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»; ряд норм чинного законодавства України приведено у відповідність до Конвенції ООН про права дитини.

Норми цього Закону України [12] спрямовані на посилення соціального захисту дітей та підтримки сімей з дітьми. Зокрема, посилено спрямованість законодавства на вдосконалення механізмів попередження соціального сирітства; захист дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій чи збройних конфліктів; забезпечення права кожної дитини виховуватись у сім'ї, перш за все в рідній; визначено повноваження органів опіки та піклування щодо захисту прав та інтересів внутрішньо переміщених дітей, зокрема дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування; розширено повноваження органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо розвитку соціальних послуг з підтримки сімей з дітьми, які потрапили в складні життєві обставини; створено правові підстави для тимчасового влаштування дітей у сім'ї патронатних вихователів і запровадження послуги «сімейного патронату».

Проблема дітей-пересенців знайшла відображення у ЗУ «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [13]. Окремі положення цього Закону дозволять забезпечити оперативне влаштування дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, в сім'ї українців у тому числі шляхом усиновлення, а також вирішувати інші проблеми дітей і сімей, які віднесені до компетенції органів опіки та піклування.

Зазнав змін та доповнень і Закон України «Про охорону дитинства» [14]. Перш за все внесені зміни та доповнення спрямовані на вдосконалення системи захисту дітей шляхом введення механізму прийняття рішень щодо дитини на основі принципу «забезпечення найкращих інтересів дитини». Також викладено Закон доповнено статтею 301 «Захист дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій чи збройних конфліктів».

У новій редакції змінено статтю 30 і визначено поняття «дитина, яка перебуває у складних життєвих обставинах» і «дитина, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів», уточнено поняття та заходи їх соціального захисту. Законодавці акцентують увагу на тому, що державна політика у сфері охорони дитинства має, перш за все, передбачати заходи з розвитку послуг для підтримки сімей з дітьми.

Також ст. 30 Закону України «Про охорону дитинства» («Заборона участі дітей у воєнних діях і збройних конфліктах») визначає, що участь дітей у воєнних діях і збройних конфліктах, створення дитячих воєнізованих організацій та формувань, пропаганда серед дітей війни і насильства забороняються. Також дана стаття забороняє вербування, фінансування, матеріальне забезпечення, навчання дітей з метою використання у збройних конфліктах інших держав або насильницьких діях, спрямованих на повалення державної влади чи порушення територіальної цілісності, а також використання дітей у воєнних діях і збройних конфліктах, залучення та/або втягування дітей до не

передбачених законами України воєнізованих чи збройних формувань. Особи, винні у зазначених діях, мають нести кримінальну відповідальність. Проте дана норма досі ніяк не підкріплена відповідними змінами до Кримінального кодексу України, отже, натеper відсутні правові механізми притягнення до відповідальності за втягування або використання дітей у воєнних діях чи збройних конфліктах. До того ж, дана норма не є достатнім втіленням у національному праві норм Факультативного протоколу до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах. Перепоною до притягнення до відповідальності осіб, винних у втягуванні дітей у збройний конфлікт, є також гальмування ратифікації Україною Римського Статуту Міжнародного кримінального суду, що містить положення щодо визнання злочином протизаконних дій щодо дітей у ході військових конфліктів.

Досі є ще велика кількість проблем, з якими стикаються сім'ї з дітьми на новому місці перебування, що потребують нормативно-правового регулювання. Так, за повідомленням директора Харківського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді О. Хватинець, в області офіційно зареєстровано 1976 сімей переселенців, у яких 2823 дитини. До послуг благодійного фонду «Станція Харків» тільки з листопада 2014 р. по березень 2015 р. на волонтерський пункт на Південному залізничному вокзалі Харкова звернулося 4509 осіб, з них майже 900 – діти. Намагання пристосуватися до нових умов проживання часто призводить до випадків тривалої позитивної дискримінації переселенців, коли їм надаються місця у дитячих дошкільних установах позачергово або вони звільняються від фінансової участі в житті класу. Відсутність правових підстав таких «поступок» щодо переселенців часто негативно впливає на ставлення до них з боку приймаючої спільноти.

Таким чином, можна зробити висновок, що процес становлення механізму нормативно-правового захисту дітей-переселенців триває. Враховуючи той факт, що дитина все ще не стала на законодавчому рівні суб'єктом, що має права, повага до людської гідності дитини та її правосуб'єктність має бути відображена у національних правових підходах та політиці. Разом із закріпленням ряду важливих законодавчих норм щодо гарантування прав дітей внутрішніх переселенців є й питання, що потребують подальшого соціально-правового регулювання. Необхідно створити комплексну програму, спрямовану на вирішення нагальних проблем із дотриманням прав дітей, які постраждали від збройного конфлікту та дітей з числа ВПО, яка охоплювала б усі категорії дітей і не допускала б виключень. Дії на забезпечення прав дитини державою мають

отримати відповідне фінансування. Обов'язковим є прийняття спеціального законодавства, яке б криміналізувало втягування дітей у збройні конфлікти та ін.

Література

1. Доклад Специального представителя Генерального секретаря по вопросу о детях и вооруженных конфликтах от 25 июля 2016 года. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://documents-ddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N16/234/91/PDF/N1623491.pdf?OpenElement>
2. Дитинство під прицілом: права дитини в умовах збройних конфліктів на сході України: науковевидання / [О. А. Біда, А. Б. Блага, О. А. Мартиненко, П. І. Пархоменко, М. Г. Статкевич, С. В. Тарабанова]; за заг. ред. А. П. Бущенко / Українська Гельсінська спілка з прав людини. – К., КИТ, 2016. – 82 с.
3. Рахимов С. Ф. Международно-правовая защита детей в период вооруженных конфликтов в деятельности международных организаций и в практике международных уголовных судебных органов: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.12 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / С. Ф. Рахимов. – М., 2010. – 27 с.
4. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення соціального захисту дітей та підтримки сімей з дітьми» № 2254 від 27 лютого 2015 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54211
5. 68 дітей загинули за час конфлікту на сході України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.volynpost.com/news/72931-68-ditej-zagynulyza->
6. Ukraine Humanitarian Situation Report No. 53. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.unicef.org/appeals/files/UNICEF_Ukraine_
7. Пшенична А. В. Адміністративно-правове забезпечення прав дітей в умовах проведення антитерористичної операції : дис. канд. юр. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Пшенична Аліна Володимирівна – Київ, 2016. – 238 с.
8. Чижов Д. Соціально-правовий захист прав дітей в умовах проведення ато в Україні/ Д. Чижов // Підприємство, господарство і право. – 2017. № 1. – С. 96-101.

9. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15 квітня 2014 року № 1207-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 26. – Ст. 892.
10. Про невідкладні заходи щодо забезпечення до податкових соціальних гарантій окремих категорій громадян : Указ Президента України від 29 жовтня 2014 року № 835/2014 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 88. – Ст. 2516.
11. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 року № 2402-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 30. – Ст. 142.
12. Про внесення змін до деяких законів України, спрямованих на посилення соціального захисту дітей та підтримки сімей з дітьми : Закон України від 26 січня 2016 року № 936-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 10
13. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII // Відомості ВР України. – 2015. – № 1. – Ст. 1.
14. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 року № 2402-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 30. – Ст. 142.

PSYCHOLOGY AND SOCIOLOGY

Клименко А.И.

Костанайский государственный университет им. А. Байтурсынова, Казахстан

ВЛИЯНИЕ САМООЦЕНКИ НА МОТИВАЦИЮ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И УСПЕВАЕМОСТЬ СТАРШЕКЛАССНИКОВ

Юношеский возраст – этап формирования самосознания и мировоззрения. Ведущей деятельностью старшеклассника становится учебно-профессиональная. Эффективность учебного процесса напрямую зависит от того, какие мотивы учащихся являются смыслообразующими. Мотивация понимается как стержень личности, включающий в себя такие ее свойства, как направленность, ценностные ориентации, установки, социальные ожидания, притязания, эмоции, волевые качества и другие социально-психологические характеристики. Личностную активность определяет потребность в достижении успеха. На мотивацию учебной деятельности непосредственно влияет самооценка. Важной особенностью самооценки является ее адекватность – правильное или неправильное отражение в ней своих возможностей. Неадекватная самооценка является причиной конфликтов человека с окружающими, нарушает гармоничное развитие личности. Наоборот, адекватная самооценка помогает человеку адаптироваться к требованиям социальной среды, ставить перед собой такие задачи и цели, которые будут способствовать наиболее полному самовыражению личности, раскрытию и развитию ее способностей. Уровень самооценки влияет на уровень притязаний личности. В юности часто выдвигают завышенные, нереалистические притязания, переоценивают свои способности. Самооценка в значительной степени определяет социальную адаптацию личности, является регулятором поведения и деятельности. Само формирование самооценки происходит в процессе деятельности и межличностного взаимодействия.

Целью нашего исследования было изучение влияния самооценки на мотивацию учебной деятельности старшеклассников. Предмет исследования – самооценка и мотивационная сфера учащихся. Испытуемыми были ученики 11-

х классов, в количестве 50 человек. Из них: 25 девушек и 25 юношей в возрасте 16-17 лет. Исследование проводилось в с/ш №22 г. Костаная. Нами было выдвинуто предположение, что неадекватность самооценки у старшеклассников в большинстве случаев связана с низкой мотивацией достижения и внешней мотивацией учения.

Для исследования самооценки были использованы следующие методики: методика исследования самооценки С.А. Будасси и методика по определению уровня самооценки С.В Ковалева. Изучение мотивации достижения и учебной деятельности проводилось с помощью следующих методик: методика измерения потребности в высоких достижениях; методика диагностики личности на мотивацию к успеху Т. Элерса; методика «Мотивация учения» Р.В. Овчаровой.

На основе анализа полученных результатов исследования самооценки по двум методикам нами были выделены три группы учащихся: в первую группу вошли учащиеся с низкой самооценкой, в количестве 10 человек; во вторую – 14 человек с завышенной самооценкой; в третью группу – 26 человек с адекватной (среднего уровня) самооценкой. Мы установили, что у старшеклассников в нашей выборке преобладает самооценка среднего уровня (52%) и примерно в равной степени представлены низкого (20 %) и высокого (28%) уровней.

Исследование учебной мотивации по методике Р.В.Овчаровой показало, что в группе с низкой самооценкой у 8 учащихся (16%) внешняя мотивация учения; у 2-х (4%) учащихся внутренняя мотивация учения; в группе с высокой самооценкой 5 человек (10%) имеет внешнюю и 9 (18%) человек – внутреннюю мотивацию учения; в группе со средней самооценкой 9 человек (18%) имеет внешнюю мотивацию и 17 человек (34%) - внутреннюю мотивацию к учению.

Анализ результатов исследования потребности в высоких достижениях показал, что из 50 старшеклассников 14 человек имеют низкую мотивацию достижения, из них большинство - 9 человек входит в группу с низкой самооценкой; 2 человека – в группу с высокой самооценкой; 3 человека – в группу с адекватной (средней) самооценкой. Потребность в высоких достижениях имеют 15 человек, 8 из которых приходится на группу с высокой самооценкой, 7 – на группу со средней самооценкой. Среднюю потребность в высоких достижениях имеет 21 ученик, из которых 16 человек относится к

группе со средней самооценкой, 4 человека – к группе с высокой самооценкой, 1 человек – к группе с низкой самооценкой.

Таким образом, можно сделать вывод о том, что высокой мотивацией достижения обладают как ученики с высокой, так и со средней самооценкой. Большинство испытуемых с низкой мотивацией достижения относятся к группе с низкой самооценкой. Говоря о средней мотивации достижения, необходимо отметить, что подавляющее большинство учащихся относится к группе со средней (адекватной) самооценкой.

Исследование мотивации к успеху по методике Т.Элерса показало, что из 50 старшеклассников 9 человек (18%) имеют низкую мотивацию к успеху, 8 из которых находятся в группе с низкой самооценкой, а 1 человек - в группе с высокой самооценкой. Высокую мотивацию к успеху имеют 17 учеников (34%), 9 из которых относятся к группе с высокой самооценкой, остальные 8 человек – к группе со средней самооценкой. Средний уровень мотивации к успеху имеют 24 человека (48%) , из которых 2 человека относятся к группе с высокой самооценкой, а подавляющее большинство – 18 человек относится к группе со средней /адекватной/ самооценкой.

На основе анализа результатов, полученным по двум методикам, исследующим мотивацию достижения, можно сделать вывод, что мотивация имеет значительную зависимость от самооценки личности. В группе с низкой самооценкой выявлена низкая мотивация достижения. Коэффициент корреляции самооценки и мотивации достижения равен 0,7. Это говорит о проявлении высокой зависимости мотивации от самооценки. У учеников, имеющих низкую самооценку, преобладает внешняя мотивация учения. В группе с высокой самооценкой мотивация достижения имеет в основном высокие показатели. Коэффициент корреляции 0,2, что говорит о малой зависимости мотивации достижения от самооценки. При высокой самооценке помимо внешней мотивации большое место имеет внутренняя мотивация учения. В группе с адекватной /средней/ самооценкой мотивация достижения имеет большой разброс от низких до высоких показателей. Однако наблюдается тенденция преобладания среднего уровня мотивации достижения. Коэффициент корреляции 0,4. Видна значительная зависимость мотивации достижения от самооценки. Большое место имеет внутренняя мотивация учения.

Для изучения полной картины учебной деятельности учеников старших классов мы провели анализ успеваемости по трем видам наук. К первому виду относятся гуманитарные науки: русский язык, литература, иностранный язык. Ко второму виду – точные науки: алгебра, геометрия, информатика. К третьему – естественные науки: биология, химия, физика. По каждому виду тех или иных наук был высчитан средний балл для каждого ученика. В результате чего была видна средняя успеваемость как по гуманитарным, так и по точным и естественным наукам. Для удобства оперирования данными по успеваемости был вычислен средний балл по всем наукам. После этого появилась картина общей успеваемости учеников одиннадцатых классов. Эта единица была удобна для сравнения, обобщения и анализа. Анализ успеваемости показал, что

уровень самооценки влияет на уровень успеваемости, так как в первой группе с низкой самооценкой преобладают учащиеся с низкой успеваемостью. В группе с высокой самооценкой имеет место противоречивость в отметках: учащиеся получают как «удовлетворительные», так и «отличные» оценки по разным видам наук. Поэтому средний балл у них чаще выходит неустойчивый, то есть ожидаемый балл не совпадает с реальным. Коэффициент корреляции равен 0,5, что говорит о влиянии успеваемости на мотивацию учения в данной выборке. В группе со средней (адекватной) самооценкой преобладают ученики со средней и высокой успеваемостью: «хорошисты» и «отличники» являются основными составляющими этой группы. См. Таблица 1.

Каждую группу учеников, имеющих определенный вид самооценки, при обработке экспериментальных данных, мы брали за 100%. На основе анализа результатов исследования была выявлена следующая закономерность: ученики, имеющие низкую самооценку, в подавляющем большинстве случаев по двум методикам характеризовались низкой мотивированностью при достижении успехов /90% и 80% / и имели внешнюю учебную мотивацию /80% /. Внутреннюю мотивацию учения, то есть желание учиться, имеет лишь 20% учеников от всей группы с низкой самооценкой. У учеников с высокой самооценкой высокая мотивация достижения /57% и 64% / и внутренняя мотивация учения /64% /. Внешнюю же мотивацию учения имеет 36% старшеклассников с высокой самооценкой. У учеников со средней самооценкой – средняя /62% и 69% / и высокая /27% и 31% / мотивация достижения по двум

методикам с преобладанием внутренней учебной мотивации /65% /. Низкий уровень мотивации лишь у 11% учеников по одной методике. Внешней мотивацией учения при средней самооценке обладают лишь 35% учеников.

Таблица 1.

Самооценка, мотивация учения и успеваемость старшеклассников.

Самооценк а		Мотивация								Успеваемость	
уровень	кол. -во	потреб. в высок. достижениях			к успеху			учения		уровень	средний балл
		уровень			уровень			внешняя	внутренняя		
		высоки	средни	низкий	высоки	средни	низкий				
Низк. 100%	10	0	10 %	90 %	0	20 %	80 %	80 %	20 %	низк.	«3»
Высо к. 100%	14	57 %	29 %	14 %	64 %	29 %	7%	36 %	64 %	низк. средн.	«3» «5»
Сред н. 100%	26	27 %	62 %	11 %	31 %	69 %	0	35 %	65 %	высок. средн.	«5» «4»

См. Таблица 1.

Исходя из анализа результатов нашего исследования, можно сделать следующие выводы:

У учеников с низкой самооценкой низкий уровень успеваемости, низкая мотивация при достижении успехов и внешняя мотивация учения.

В группе учащихся с высокой самооценкой наблюдается высокая мотивация достижения и смешанная мотивация учения (внешняя и внутренняя). А успеваемость у них отмечается как низкая, так и средняя, т. е. здесь присутствуют как «хорошисты», так и «троечники».

3. У учеников со средней самооценкой (адекватной) преобладает средний уровень мотивации достижения и внутренняя мотивация учения. Это и обуславливает тот факт, что в группу со средней самооценкой преимущественно вошли «хорошо» и «отлично» успевающие учащиеся.

Итак, нами установлено, что самооценка, мотивация учения и успеваемость старшеклассников взаимосвязаны. Характер взаимосвязи в большей степени определяет самооценка личности. Средняя (адекватная) самооценка является своего рода эталоном для эффективной учебной деятельности.

Литература:

1. Реан А.А. Психология изучения личности. Учебное пособие. М., 1999.
2. Вилюнас В.К. Психологические механизмы мотивации человека. М., Педагогика, 1991.
3. Маркова А.К. и др. Формирование мотивации учения. М., Просвещение, 1990.

CONTENTS

PEDAGOGICAL SCIENCES

Problems of training of specialists

Мадалимова Жанар ТҮПНҰСҚА МӘТІНІНДЕГІ МЕТАФОРАЛЫҚ АУЫСУЛАРДЫҢ КОГНИТИВТІК ЖОЛДАРЫ.....	3
Матвійчук-Юдіна О.В. МЕТОДИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ІТ- ФАХІВЦІВ ВІДПОВІДНО ДО ПОТРЕБ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ	8
Тітова Г.В. ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ФОРМУВАННЯ СПОРТИВНИХ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ В УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ.....	13
Абдигапбарова А.И., Құрбаналиев Б.Б., Белдерханов А.М. ӨНДІРІСТІК ОҚЫТУ ШЕБЕРІНІҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ШЕБЕРЛІГІ	16
Дем`янко Н. Ю. ГЕНЕЗА ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ПІСНІ В ТВОРЧОСТІ ВАСИЛЯ ВЕРХОВИНЦЯ.....	21
Башкеева А.А. МЕКТЕП АЛДЫ ДАЯРЛЫҚ ТОБЫНЫҢ БАЛАЛАРДЫ МЕКТЕПКЕ ДАЙЫНДАУ	25
Ергалиева М.Н. ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИНОЯЗЫЧНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ НЕЯЗЫКОВЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ ВУЗОВ....	29
Рябуха Т. В., Гостіщева Н. О., Харченко Т. І. РОЛЬ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ	33
Reshetniak S.O. WAYS OF INVOLVING STUDENTS IN INNOVATIVE PROJECTS	36

Methodical bases of the educational process

Скок Е.Н., Андреева О.А. О РАЗВИТИИ ВОООБРАЖЕНИЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА ПОСРЕДСТВОМ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА.....	38
Буракова О. С. ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ ПОВЕДІНКИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА ОСНОВА КОЄННЯ ВЧИНКУ	41

Modern methods of teaching

Качмарчик С.Г. МОЖЛИВОСТІ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ЯК ІНТЕРАКТИВНОГО ПРОЦЕСУ В КОНТЕКСТІ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МІЖОСОБИСТІСНОГО СПІЛКУВАННЯ	44
Орынбек Б.А. ҚАЛЫПТАСТЫРУШЫ БАҒАЛАУ БАРЫСЫНДАҒЫ ЖЕТІСТІК КРИТЕРИЙЛЕРІНІҢ МАҢЫЗЫ.....	47
Krupenyina N. STUDY OF ARAB SCIENTISTS OF PUPIL'S ADAPTATION PROBLEMS	52
Аяпбергенова А. МЕКТЕПТЕ ИНФОРМАТИКА ПӘНІН ОҚЫТУДА ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ.....	55
Нысанов Е.А, Ережепова А.Е., Ибрагимов У.М. РЕЗУЛЬТАТЫ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ ИНТЕГРАЦИИ МЕДИАОБРАЗОВАНИЯ С КУРСОМ ИНФОРМАТИКИ ДЛЯ КЛАССОВ ЕСТЕСТВЕННО-МАТЕМАТИЧЕСКОГО НАПРАВЛЕНИЯ	58
Квасных Г.С., Кузина С.В. СТРУКТУРА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧИТЕЛЯ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ	61

Умбетова Қ.Б. ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ-ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ОЙЛАУЫН АРТТЫРУДА СЫНИ ТҰРҒЫДАН ОЙЛАУДЫҢ ӨДІСТЕРІН ТИІМДІ ҚОЛДАНУ	64
Амреева М.Х. МЕКТЕПАЛДЫ ДАЯРЛЫҚ ТОБЫНДАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ОҚУ ІС-ӨРЕКЕТІН ДАМУ.....	68
Огурцова О.Л., Петрова С.О. ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ ДІЛОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ	72
Сорокина В.П., Сорокина С.В., Акмен В.А., Звягинцева О.В. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГИЙ И ЭЛЕКТРОННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ОБУЧЕНИИ	77
Social pedagogy	
Мальцева О.В., Якименко В.О. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ-ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ В УКРАЇНІ	80
PSYCHOLOGY AND SOCIOLOGY	
Клименко А.И. ВЛИЯНИЕ САМООЦЕНКИ НА МОТИВАЦИЮ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И УСПЕВАЕМОСТЬ СТАРШЕКЛАССНИКОВ	87
CONTENTS	93

229811
229900
230002
230042
230045
230071
230074
230090
230104
229994
230092
229662
229775
229915
229936
229952
229970
229999
230000
230065
230075
229872
230007